

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาลักษณะทางกฎหมายของสัญญาซื้อขาย สินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งมอบและรับมอบสินค้า

4.1 ปัญหาการปรับบทกฎหมายเพื่อใช้บังคับกับสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

เนื่องด้วยการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่ได้กำหนดลักษณะทางกฎหมายของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าไว้ หรือแม้กระทั่งบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายจัดตั้งตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (“ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ”) ขึ้น ก็มีได้กล่าวถึงลักษณะทางกฎหมายของการซื้อขายล่วงหน้าไว้อีกเช่นกัน ทั้งที่จวบจนปัจจุบันผ่านไปกว่า 10 ปี นับแต่วันที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ถูกจัดตั้งขึ้นก็ยังไม่มีความคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐานว่า นิติกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ นั้นมีลักษณะทางกฎหมายเช่นไร ประกอบกับการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ มีลักษณะต่างไปจากการซื้อขายทั่วไป กล่าวคือ สินค้าที่ซื้อขายอาจไม่ใช่ทรัพย์สินที่มีอยู่แล้วในขณะที่ทำสัญญา หรือแม้จะมีอยู่แล้วก็อาจจะยังไม่ใช้กรรมสิทธิ์ของผู้ขายก็ได้ และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่า วัตถุประสงค์ของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ แบบส่งมอบรับมอบ คือ การที่ผู้ซื้อต้องการกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขาย ส่วนผู้ขายก็ต้องการราคาหรือเงินค่าสินค้านั้นเป็นการตอบแทน เมื่อเป็นเช่นนี้ นิติกรรมที่เกิดขึ้นในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ หรือที่เรียกว่าสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ นั้น จะมีลักษณะทางกฎหมายเป็นการซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ แต่ถ้าหากไม่ใช่แล้ว นิติกรรมการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ จะมีลักษณะทางกฎหมายเช่นไรเป็นสิ่งที่ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์เป็นลำดับต่อไป ทั้งนี้ เพราะเมื่อสามารถทราบลักษณะทางกฎหมายของการซื้อขายล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ได้แล้วก็จะสามารถนำบทบัญญัติของกฎหมายมาใช้บังคับกับนิติกรรมดังกล่าวได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

อนึ่ง เพื่อให้สามารถทราบลักษณะทางกฎหมายที่แท้จริงของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ก็จำเป็นต้องศึกษาข้อกำหนดการซื้อขาย

(Contract Specification) ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ คู่สัญญาหรือผู้ซื้อและผู้ขายไม่อาจกำหนดเงื่อนไขหรือความตกลงกันได้เองตามอำเภอใจอย่างเช่นการซื้อขายทั่วไป แต่ความตกลงซื้อขายจะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดการซื้อขายที่เปรียบเสมือนเป็นสัญญามาตรฐานของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ทั้งยังมีฐานะเป็นกฎข้อบังคับที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ออกมาเพื่อควบคุมให้การซื้อขายดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือ ป้องกันการบิดพลิ้วของคู่สัญญาอีกด้วย ซึ่งขณะทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สินค้าเกษตรที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ เปิดให้มีการซื้อขายล่วงหน้ามีจำนวนทั้งสิ้น 5 ชนิด สินค้าได้แก่ ยางแผ่นรมควันชั้น 3 ยางแท่งเอสทีอาร์ 20 ข้าวหอมมะลิ 100 เปอร์เซ็นต์ ชั้น 2 ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ และมันสำปะหลังเส้น

อนึ่ง ข้อกำหนดการซื้อขายข้างต้น ได้กำหนดให้คู่สัญญาสามารถยุติฐานะการถือครองข้อตกลงคงค้าง (คำสั่งซื้อคำสั่งขายที่ถูกจับคู่แล้ว) ได้ใน 2 ลักษณะคือ ด้วยการส่งมอบและรับมอบสินค้า ณ จุดส่งมอบรับมอบที่กำหนด หรือ ด้วยการหักชำระราคาด้วยเงินสดแทนการส่งมอบที่เรียกว่า Cash Settlement¹ สังเกตได้จากข้อกำหนดการซื้อขายที่มีคำว่า “BOTH OPTIONS” กำกับอยู่ และแม้ว่าข้อกำหนดการซื้อขายทั้ง 6 ฉบับ จะมีข้อความและรายละเอียดแตกต่างกันไปบ้างขึ้นอยู่กับปกติประเพณีการค้าสินค้าเกษตรแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน แต่โดยหลักของข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าวล้วนมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันโดยเฉพาะสิทธิหน้าที่ของสมาชิกผู้ซื้อและสมาชิกผู้ขาย ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ขายและผู้ซื้อ และเป็นบุคคลลำดับชั้นแรกที่ต้องอยู่ในบังคับและรับผิดชอบข้อกำหนดการซื้อขายก่อนผู้ซื้อผู้ขายตัวจริง อันเป็นไปตามหลักการกระจายความเสี่ยงที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2

ทั้งนี้ หลักการหรือรูปแบบการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่สำคัญซึ่งถูกกำหนดไว้ในทุกข้อกำหนดการซื้อขาย คือ เมื่อสมาชิกผู้ซื้อและสมาชิกผู้ขายได้ถือครองข้อตกลง² หรือมีฐานะการถือครอง³ ผ่านวันซื้อขายสุดท้าย (“Last Trading Day”)⁴ ไปแล้ว ฐานะการถือครองดังกล่าวจะ

¹ การหักชำระราคาด้วยเงินสด (“Cash Settlement”) หมายถึง การชำระส่วนต่างกำไรขาดทุนระหว่างผู้มีฐานะซื้อและผู้มีฐานะขายในสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในวันส่งมอบของสัญญา โดยไม่มีการส่งมอบสินค้าอ้างอิงกันจริงๆ

² ถือครองข้อตกลง หมายความว่า มีกรรมสิทธิ์ หรือมีอำนาจควบคุม หรือครอบงำข้อตกลงใดๆ

³ ฐานะการถือครอง หมายความว่า มีภาระผูกพันหรือสิทธิอันเนื่องมาจากข้อตกลงใดๆ ที่ยังมีได้ยุติฐานะการถือครองตามกฎหมายข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

กลายเป็นข้อตกลงที่เรียกว่า “ข้อตกลงค้ำ”⁵ พฤติการณ์เช่นนี้จะถือได้ว่า สมาชิกผู้ซื้อผู้ขาย ประสงค์ที่จะเข้าสู่กระบวนการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามข้อตกลงที่ตนถือครองอยู่ ตัวอย่างเช่น การซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ส่งมอบเดือนกันยายน 2554 ซึ่งแสดงด้วยสัญลักษณ์ WRF5⁶ ปรากฏตามปฏิทินการซื้อขายดังแผนที่จะกล่าวต่อไปโดยสมมติข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นดังนี้

นาย ก. เป็นบุคคลทั่วไปที่มีความต้องการจะขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ (ไม่ว่า ณ ขณะที่นาย ก มีความประสงค์จะขายดังกล่าว นาย ก. จะมีสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ หรือไม่ก็ตาม) นาย ก. ได้แต่งตั้งโบรกเกอร์ A ซึ่งเป็นสมาชิกตลาดให้เป็นนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ให้แก่ตน โบรกเกอร์ A จึงมีสถานะเป็น “สมาชิกผู้ขาย” ตามที่ระบุไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์

นาย ข. เป็นบุคคลทั่วไปที่มีความต้องการจะซื้อสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ นาย ข. ได้แต่งตั้งโบรกเกอร์ B ซึ่งเป็นสมาชิกตลาดให้เป็นนายหน้าซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ให้แก่ตน โบรกเกอร์ B จึงมีสถานะเป็น “สมาชิกผู้ซื้อ” ตามที่ระบุไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์

ในวันที่ 4 สิงหาคม 2554 นาย ก. โดยโบรกเกอร์ A ได้ส่งคำสั่งขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ส่งมอบเดือนกันยายน ในราคา 123 บาทต่อกิโลกรัม จำนวน 4 สัญญา เข้ามายังตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ และในวันเดียวกันนี้ นาย ข. โดยโบรกเกอร์ B ได้ส่งคำสั่งซื้อข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ส่งมอบเดือนกันยายน ในราคา 123 บาท จำนวน 4 สัญญา เข้ามายังตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ

⁴ วันซื้อขายสุดท้าย หมายความว่า วันสุดท้ายที่ตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า กำหนดให้มีการซื้อขายสินค้าล่วงหน้าสำหรับเดือนส่งมอบใด ผู้ถือสัญญา ล่วงหน้าหลังจากวันดังกล่าว จะต้องดำเนินการรับและส่งมอบสินค้าตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

⁵ ข้อตกลงค้ำ หมายถึง ข้อตกลงที่ยังไม่ได้ถูกยุติสถานะการถือครองภายในเวลาซื้อขายของวันซื้อขายสุดท้าย

⁶ ข้อ 7. ข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

เดือน (ปี 2554)	วัน						
	อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์
กรกฎาคม	31	1	2	3	4	5	6
สิงหาคม	7	8	9	10	11	12	13
	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	26	27
	28	29	30	31	1	2	3
กันยายน	4	5	6	7	8	9	10
	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
	25	26	27	28	29	30	31

ภาพที่ 4.1 ปฏิทินการซื้อขาย: ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ส่งมอบเดือนกันยายน 2554

อนึ่ง กำหนดเวลาและขั้นตอนการดำเนินการเพื่อการรับมอบส่งมอบสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ที่ระบุไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายข้างต้นนั้น มีสภาพบังคับทางกฎหมายให้สมาชิกตลาดที่ถือครองข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ จนล่วงเลยวันซื้อขายสุดท้ายไปแล้ว ให้ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว เพราะนอกจากจะเป็นไปตามข้อสัญญามาตรฐานของการซื้อขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแล้ว ข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าวยังมีสถานะเป็นคำสั่งทางปกครองที่คณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าประกาศใช้บังคับกับสมาชิกตลาดอีกด้วย ทั้งนี้ ข้อกำหนดการซื้อขายข้างต้นยังผูกพันไปถึงลูกค้าของสมาชิกผู้เป็นคู่สัญญาและผู้ซื้อขายที่แท้จริงเชื่อมโยงผ่าน “สัญญาระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับลูกค้าเพื่อทำการซื้อขายล่วงหน้าแทนลูกค้า” ซึ่งความตกลงในสัญญานายหน้าฯ ที่สมาชิกตลาดจะนำไปบังคับใช้กับลูกค้า (ผู้ซื้อ/ผู้ขาย) ของตนนั้น นอกจากจะต้องทำเป็นหนังสือแล้วยังจะต้องมีรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญตามที่คณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้ากำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่ กน 3/2546 เรื่อง รายละเอียด

อันเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับลูกค้าเพื่อทำการซื้อขายล่วงหน้า แทนลูกค้า และประกาศคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ที่ กน 2/2551 เรื่อง รายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับลูกค้าเพื่อทำการซื้อขายล่วงหน้าแทนลูกค้าที่เป็นสมาชิกตลาด โดยไม่ได้เป็นสมาชิกสำนักหักบัญชี อันเป็นประกาศที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 อีกด้วย

ทั้งนี้ ความในข้อ 2 (6) แห่งประกาศคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ที่ กน 3/2546 และข้อ 3 (5) แห่งประกาศคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ที่ กน 2/2551 ยังได้กำหนดให้สัญญานายหน้าซื้อขายล่วงหน้าฯ จะต้องมีการลงทะเบียนหรือการรับมอบสินค้าเกษตรเป็นดังนี้

“นายหน้าซื้อขายล่วงหน้าต้องระบุระยะเวลาและวิธีการส่งมอบหรือรับมอบสินค้าเกษตร และมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธิดำเนินการของนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า หากลูกค้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการส่งมอบหรือรับมอบสินค้าเกษตร ทั้งนี้ จะต้องให้ความเป็นธรรมแก่ลูกค้าตามสมควรด้วย”

ข้อความในประกาศข้างต้นจะถูกนำไปกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของสัญญานายหน้าซื้อขายล่วงหน้าฯ ตัวอย่างเช่น สัญญานายหน้าฯ ของสมาชิกตลาดรายบริษัท ฟิวเจอร์ อกรี จำกัด

สัญญาระหว่างนายหน้าซื้อขายล่วงหน้ากับลูกค้า
เพื่อทำการซื้อขายล่วงหน้าแทนลูกค้า

อากร
แสดงปี
30 บาท

บริษัท ฟิวเจอร์ อกรี เทด จำกัด

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้อ 5. การรับ-ส่งมอบสินค้าเกษตร

ลูกค้าตกลงที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดการรับมอบส่งมอบสินค้าเกษตรที่ตลาดกำหนด และตามประกาศบริษัท หากลูกค้าไม่สามารถปฏิบัติตามได้ หรือจงใจฝ่าฝืนการปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว ให้ถือว่าลูกค้าตกเป็นผู้ผิดนัดการรับมอบส่งมอบ และถือเป็นกรณีผิดนัดชำระเงินประกันการซื้อขายล่วงหน้าตามข้อ 4.2.3 ทั้งนี้ลูกค้าจะต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายใดๆ ที่เกิดขึ้นจากการที่ลูกค้าเป็นผู้ผิดนัดส่งมอบ/รับมอบสินค้าเกษตร

ภาพที่ 4.2 สัญญานายหน้าฯ ของสมาชิกตลาดรายบริษัท ฟิวเจอร์ อกรี จำกัด

อนึ่ง เพื่อให้สามารถพิจารณาลักษณะทางกฎหมายของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอชวนไปกล่าวถึงจุดเริ่มต้นแห่งนิติสัมพันธ์ของการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยขอตัวอย่างการซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ส่งมอบเดือนกันยายน 2554 ดังนี้

เดือน (ปี 2554)	วัน						
	อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์
กรกฎาคม	31	1	2	3	4	5	6
สิงหาคม	7	8	9	10	11	12	13
เดือนก่อน ส่งมอบ	14	15	16	17	18	19	20
	ระบบจับคู่ข้อตกลงซื้อขาย ล่วงหน้าเพื่อการรับมอบส่งมอบ เกิดเป็นข้อตกลงที่เรียกว่า “ข้อตกลงกองกว้าง”			24	25	26	27
				31	1	2	3
				31 วันซื้อ ขายสุดท้าย/ จับคู่	1 แข่งผลจับคู่	2	3
กันยายน เดือน ส่งมอบ	4	5 สมาชิกผู้ ซื้อส่ง รายละเอียด การส่งมอบ	6	7	8	9	10
	11	12	13	14	15	16	17
	18	19	20	21	22	23	24
	25	26	27	28	29	30 ส่งมอบ วันสุดท้าย	

ภาพที่ 4.3 ปฏิทินการซื้อขาย: ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ส่งมอบเดือนกันยายน 2554

จากปฏิทินการส่งมอบข้างต้น สามารถอธิบายขั้นตอนการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ได้ ดังนี้

1) วันที่ 4 สิงหาคม 2554

1.1 นาย ก. ในฐานะตัวการได้ส่งคำสั่งขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ส่งมอบเดือนกันยายน 2554 ราคาขาย 123 บาท/กิโลกรัม จำนวน 4 สัญญา และนาย ข. ในฐานะตัวการได้ส่งคำสั่งซื้อข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ส่งมอบเดือนกันยายน 2554 ราคาซื้อ 123 บาท/กิโลกรัม จำนวน 4 สัญญา

เข้ามายังตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ผ่านโบรกเกอร์ A และ B (ตามลำดับ) โดยมีข้อกำหนดการซื้อขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ เป็นข้อสัญญามาตรฐาน

1.2 เมื่อรายละเอียดของคำสั่งซื้อและขายถูกต้องตรงกัน ไม่ว่าจะเป็นชนิดสินค้า เดือนส่งมอบ ราคาซื้อขาย และจำนวนสัญญาที่ซื้อขาย ระบบซื้อขายของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า จึงทำการจับคู่คำสั่งซื้อขายดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจผู้เขียนขอเรียกการจับคู่ที่เกิดขึ้นนี้ว่า “การจับคู่ครั้งที่ 1” เกิดเป็น “ข้อตกลงการซื้อขายล่วงหน้า” และมีสำนักหักบัญชีเข้าไปเป็นคู่สัญญาฝั่งผู้ซื้อให้กับโบรกเกอร์ A ที่ถือครองข้อตกลงฝั่งขาย และเป็นคู่สัญญาฝั่งผู้ขายให้กับโบรกเกอร์ B ที่ถือครองข้อตกลงฝั่งซื้อ เมื่อเป็นเช่นนี้ โบรกเกอร์ A และ B จึงไม่อาจทราบได้เลยว่า คู่สัญญาอีกฝั่งของตนตามข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าที่จับคู่ได้นั้นเป็นใคร ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 มาตรา 90 ที่ว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักหักบัญชี ให้สำนักหักบัญชีเป็นผู้รับผิดชอบในการซื้อขายระหว่างสมาชิก โดยเป็นผู้ซื้อให้กับสมาชิกผู้ขายและผู้ขายให้กับสมาชิกผู้ซื้อ”

2) วันที่ 31 สิงหาคม 2554 เป็นวันซื้อขายสุดท้าย หรือวันทำการสุดท้ายก่อนวันทำการแรกของเดือนที่ครบกำหนดส่งมอบของข้อตกลงหนึ่งๆ⁷

นาย ก. และ นาย ข. ยังไม่ยุติฐานะการถือครองข้อตกลงฝั่งขายและฝั่งซื้อ (ตามลำดับ) และยังคงถือครองข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าจนสิ้นวันซื้อขายสุดท้าย ทั้งนี้ เมื่อสิ้นวันซื้อขายสุดท้ายข้อตกลงซื้อขายล่วงหน้าที่ยังไม่ได้ถูกยุติฐานะการถือครองในลักษณะดังกล่าวจะถูกเรียกว่า “ข้อตกลงคงค้าง”

นอกจากนี้ ในวันดังกล่าวสำนักหักบัญชีจะทำการจับคู่ข้อตกลงคงค้าง และเพื่อให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ ผู้เขียนขอเรียกการจับคู่ที่เกิดขึ้นนี้ว่า “การจับคู่ครั้งที่ 2” ซึ่งภายหลังการจับคู่ครั้งที่ 2 นี้ให้ถือว่าสมาชิกผู้ขายมีภาระผูกพันที่จะต้องขายและส่งมอบสินค้าหรือดำเนินการให้มีการขายและส่งมอบสินค้าให้แก่สมาชิกผู้ซื้อ และสมาชิกผู้ซื้อที่มีภาระผูกพันที่จะต้องซื้อและรับมอบสินค้า หรือดำเนินการให้มีการซื้อและรับมอบสินค้าจากสมาชิกผู้ขาย⁸

⁷ ข้อ 11 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

⁸ ข้อ 19.1 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

3) วันที่ 1 กันยายน 2554 ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ โดยสำนักหักบัญชีแจ้งผลการจับคู่ดังกล่าวไปยังสมาชิกผู้ขาย (โบรกเกอร์ A) สมาชิกผู้ซื้อ (โบรกเกอร์ B) ภายในวันทำการถัดจากวันซื้อขายสุดท้าย⁹ ในเวลานี้เองที่สมาชิกผู้ซื้อจะทราบว่าผู้ที่มีภาระผูกพันในอันที่จะต้องขายสินค้าให้แก่ตนคือสมาชิกผู้ขายรายใด และในทางกลับกันสมาชิกผู้ขายก็จะทราบว่าผู้ที่มีภาระผูกพันในอันที่จะต้องซื้อสินค้าจากตนคือสมาชิกผู้ซื้อรายใด จากนั้นก็เป็นหน้าที่ของโบรกเกอร์ A ที่จะต้องแจ้งผลการจับคู่ให้นาย ก. ซึ่งเป็นผู้ขายที่แท้จริงทราบ และเป็นหน้าที่ของโบรกเกอร์ B ที่จะต้องแจ้งผลการจับคู่ให้นาย ข. ซึ่งเป็นผู้ซื้อที่แท้จริงทราบต่อไป

ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2554 ถึงวันที่ 5 กันยายน 2554 ซึ่งวันทำการที่สามของเดือนที่ครบกำหนดส่งมอบ¹⁰ (ภายหลังจากที่สำนักหักบัญชีได้แจ้งผลการจับคู่ครั้งที่ 2 แล้ว) ให้สมาชิกผู้ซื้อนำส่งต้นฉบับ “คำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบ” ให้แก่สำนักหักบัญชี พร้อมสำเนาให้แก่สมาชิกผู้ขายทราบ

ดังนั้น สมาชิกผู้ซื้อ (โบรกเกอร์ B) จะต้องทำคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบ หรือ Delivery Instruction (“DI”) ตามแบบที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดส่งให้แก่สำนักหักบัญชีและสำเนาให้แก่สมาชิกผู้ขาย (โบรกเกอร์ A) ซึ่งในคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบนี้จะต้องระบุรายละเอียดตามที่ข้อกำหนดการซื้อขายที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดไว้¹¹ สมาชิกผู้ซื้อไม่อาจกำหนดเลือกได้ตามอำเภอใจ ดังนี้

1. ลักษณะและปริมาณของสินค้าที่จะรับมอบ
2. เงื่อนไขการส่งมอบ กล่าวคือ ส่งมอบไปยังต่างประเทศตามเงื่อนไข FOB หรือส่งมอบในประเทศ
3. จุดส่งมอบ
4. ชื่อผู้ตรวจคุณภาพสินค้า และ

⁹ ข้อ 19.2 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

¹⁰ ข้อ 21 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

¹¹ ข้อ 21.1 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

5. กำหนดเวลาที่จะต้องจัดส่งสินค้า ซึ่งต้องไม่เกินวันทำการสุดท้ายของเดือนที่ครบกำหนดส่งมอบหรือวันที่ 30 กันยายน 2554

อนึ่ง หน้าที่ของผู้ซื้อที่จะต้องทำและส่งคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบดังกล่าวนี้ ถือเป็นหน้าที่และเงื่อนไขที่สำคัญอันจะนำไปสู่กระบวนการส่งมอบรับมอบและชำระราคาสินค้าเป็นลำดับต่อไป ดังนี้ หากสมาชิกผู้ซื้อไม่ทำหรือไม่ส่งคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบภายในระยะเวลาที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดไว้ ข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ จะถือว่าสมาชิกผู้ซื้อที่มีพฤติกรรมดังกล่าวตกเป็น “ผู้ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ให้ถูกต้อง”¹² จะต้องชำระค่าเสียหายให้กับสมาชิกผู้ขายและค่าปรับให้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ตามวิธีการที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด จากนั้นจะถือว่า การถือครองข้อตกลงของสมาชิกผู้ซื้อและสมาชิกผู้ขายยุติลง พร้อมกับหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกผู้ซื้อและสมาชิกผู้ขายตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงการซื้อขายก็ให้เป็นอันสิ้นสุดลง

4) ภายในวันที่ 22 กันยายน 2554 หากสมมติให้ผู้ซื้อกำหนดวันรับมอบสินค้าเป็นวันที่ 30 กันยายน 2554 หรือ ไม่น้อยกว่าห้าวันทำการ ก่อนวันแรกของผู้ซื้อกำหนดเป็นวันรับมอบสินค้า¹³ สมาชิกผู้ขายมีหน้าที่ส่งมอบสินค้าตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบ แต่หากสมาชิกผู้ขายไม่ดำเนินการดังกล่าว ให้ถือว่าสมาชิกผู้ขายตกเป็น “ผู้ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ให้ถูกต้อง”¹⁴ จะต้องชำระค่าเสียหายให้กับสมาชิกผู้ซื้อและค่าปรับให้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ตามวิธีการที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด จากนั้นจะถือว่า การถือครองข้อตกลงของสมาชิกผู้ซื้อและสมาชิกผู้ขายยุติลง พร้อมกับหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกผู้ซื้อและสมาชิกผู้ขายตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงการซื้อขายก็ให้เป็นอันสิ้นสุดลง

จากสิทธิและหน้าที่ระหว่างสมาชิกผู้ซื้อและสมาชิกผู้ขายที่ข้อกำหนดการซื้อขายกำหนดไว้ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อระบบการซื้อขายทำการจับคู่คำสั่งซื้อของผู้ซื้อและคำสั่งขาย

¹² ข้อ 30.2.1.1 ประกอบข้อ 31 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

¹³ ข้อ 22 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

¹⁴ ข้อ 30.2.1.3 และ 30.2.1.4 ประกอบข้อ 31 แห่งข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554

ของผู้ขาย (จับคู่ครั้งที่ 1) แล้ว จะเกิดความผูกพันระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่ายผ่านนายหน้าซื้อขายล่วงหน้า (โบรกเกอร์) ซึ่งมีสถานะเป็นสมาชิกตลาดฝั่งผู้ซื้อหรือผู้ขายแล้วแต่กรณี ดังนี้

1. มีบุคคลที่เกี่ยวข้องสองฝ่าย ประกอบด้วย สมาชิกผู้ซื้อซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ที่ส่งคำสั่งซื้อฝ่ายหนึ่ง และสมาชิกผู้ขายซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ส่งคำสั่งขายอีกฝ่ายหนึ่ง

2. มีการแสดงเจตนาด้วยการส่งคำสั่งซื้อและคำสั่งขายเข้ามาในตลาดและเจตนา นั้นถูกต้องตรงกันทำให้ระบบจับคู่คำสั่ง เรียกสิ่งนั้นว่า “ข้อตกลงหรือสถานะคงค้าง”

3. นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมีวัตถุประสงค์แห่งนิติกรรมที่คู่สัญญาจะมาตกลงทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดสินค้าเกษตรอีกครั้งภายในวันทำการที่สามของเดือนส่งมอบ ตามชนิด ปริมาณ ราคา และกำหนดเวลาส่งมอบสินค้าที่ระบุไว้ในคำสั่งซื้อและคำสั่งขาย

สรุป

ด้วยองค์ประกอบของนิติสัมพันธ์ข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า

1. ณ วันที่ระบบซื้อขายทำการจับคู่คำสั่งซื้อของผู้ซื้อและคำสั่งขายของผู้ขายเกิดเป็นข้อตกลงหรือสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ข้อตกลงหรือสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็น สัญญาจะซื้อจะขาย กล่าวคือ เป็นบุคคลสิทธิผูกพันให้คู่สัญญามีหน้าที่ที่จะต้องมาทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดอีกครั้งหนึ่งเมื่อกำหนดเวลาในอนาคตมาถึง อันเป็นหนี้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการต่างตอบแทน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ข้อกำหนดการซื้อขายได้กำหนดให้ผู้ซื้อมีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ตามสัญญาจะซื้อจะขายก่อน ด้วยการทำเสนอขอเข้าทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดในรูปคำบอกกล่าว รายละเอียดของการส่งมอบสินค้าส่งให้แก่ผู้ขาย ภายในวันทำการที่ 3 ของเดือนส่งมอบ ดังนี้ คำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบฯ จึงมีลักษณะเป็นคำเสนอ ตามความหมายที่อาจารย์ อัครวิทย์ สุมาวงศ์ ได้อธิบายไว้¹⁵ หากใช่เป็นเพียงคำปรารภ คำทาบทาม หรือคำเชิญชวนให้ทำคำเสนอไม่ และหากผู้ซื้อไม่ทำคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบภายในระยะเวลาที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด ผู้ซื้อก็จะตกเป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ในสัญญาจะซื้อจะขาย หรือได้ชื่อว่า “เป็นผู้ไม่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการส่งมอบและรับมอบให้ถูกต้อง” ตามที่ข้อกำหนดการซื้อขายระบุไว้ มีผลให้ผู้ซื้อต้องชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ขาย และเมื่อผู้ซื้อได้ชำระค่าเสียหายดังกล่าวแล้ว ข้อกำหนดการซื้อขายให้ถือว่า “ฐานะการถือครองข้อตกลงของ (สมาชิก) ผู้ขาย และ (สมาชิก) ผู้ซื้อเป็นอันยุติ และให้ถือว่า “ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ สำนักหักบัญชี (สมาชิก) ผู้ขาย และ (สมาชิก) ผู้ซื้อตามข้อบังคับนี้เป็นอันสิ้นสุดลงพร้อมกัน แต่ไม่ถือเป็นการตัด

¹⁵ คำเสนอต้องมีข้อความชัดเจนแน่นอน ซึ่งเมื่อเสนอไปแล้ว ถ้ามีคำสนองรับมาตามคำเสนอ สัญญาจะเกิดขึ้นทันที.

สิทธิของ (สมาชิก) ผู้ขายที่จะเรียกร้องความเสียหายต่อ (สมาชิก) ผู้ซื้อตามกฎหมายต่อไป”
นั่นหมายความว่า สัญญาจะซื้อขายเป็นอันเลิกกันนั่นเอง

ในทางกลับกัน หากผู้ซื้อชำระหนี้ตามสัญญาจะซื้อขายด้วยการทำคำเสนอซื้อเป็นคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบไปยังผู้ขายแล้ว ผู้ขายก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามสัญญาจะซื้อขายเป็นการตอบแทนด้วยการทำคำสนองรับการทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด ซึ่งการทำคำสนองของผู้ขายในกรณีนี้ ไม่จำเป็นจะต้องทำในรูปคำบอกกล่าวสนองแต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจใช้พฤติการณ์การส่งมอบสินค้าตามที่ผู้ซื้อระบุในคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบเป็นคำสนองก็ได้ เพราะตามปกติประเพณีการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าการส่งมอบสินค้าถือเป็น การอันใดอันหนึ่งอันพึงสันนิษฐานได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาสนองรับ อันเป็นไปตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 361 วรรคสอง ที่ว่า

“ถ้าตามเจตนาอันผู้เสนอได้แสดงหรือตามปกติประเพณีไม่จำเป็นจะต้องมีคำบอกกล่าวสนองไซ้ ท่านว่าสัญญานั้นเกิดเป็นสัญญาขึ้นในเวลาเมื่อมีการอันใดอันหนึ่งขึ้น อันจะพึงสันนิษฐานได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาสนองรับ”

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินในเรื่องเดียวกันนี้ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 619/2548

“เมื่อผู้ขอใช้วิทยุคมนาคมเสนอขอใช้บริการวิทยุคมนาคมแล้ว การที่บริษัทที่ให้บริการวิทยุคมนาคมเปิดสัญญาวิทยุคมนาคม ถือได้ว่าเป็นการกระทำซึ่งมีผลเป็นการแสดงเจตนาสนองรับคำเสนอของจำเลยตามคำขอที่ได้ยื่นขอใช้บริการ ซึ่งเป็นตามปกติประเพณีการตกลงทำสัญญาการใช้บริการวิทยุคมนาคม การกระทำในลักษณะนี้ได้เกิดเป็นสัญญาขึ้นเมื่อสำนักงานใหญ่ของโจทก์ได้สนองรับคำเสนอโดยการเปิดสัญญาวิทยุคมนาคมอันมีผลให้จำเลยสามารถใช้บริการวิทยุคมนาคมจากโจทก์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีคำบอกกล่าวสนองไปถึงจำเลยผู้เสนออีก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 219/2523

“ตามฟ้องเข้าใจได้ว่า ส.ส่งซื้อสินค้ามายังโจทก์ที่กรุงเทพฯ โจทก์สนองรับด้วยการจัดส่งสินค้าไปยังร้านของส. ที่จังหวัดนครปฐม ไม่ปรากฏว่าผู้ซื้อกับผู้ขายได้ทำสัญญาซื้อขายกันไว้ ณ ที่ใดอีก ดังนี้ ย่อมถือว่าสถานที่รับมอบสินค้าที่ส่งซื้อเป็นสถานที่มูลคดีเกิดขึ้น คือที่จังหวัดนครปฐม”

อย่างไรก็ดี หากผู้ขายไม่ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ หรือส่งมอบสินค้ามีคุณภาพและน้ำหนักไม่ถูกต้องตามที่ระบุไว้ในคำเสนอ ข้อกำหนดการซื้อขายจะให้ถือว่าผู้ขายตกเป็นผู้ไม่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการส่งมอบและรับมอบสินค้าให้ถูกต้อง ส่งผลให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบ

ค่าเสียหายให้แก่ผู้ซื้อตามวิธีการที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด จากนั้นจึงให้ถือว่าฐานะการถือครองข้อตกลงของผู้ขายและผู้ซื้อเป็นอันยุติ ซึ่งก็คือสัญญาจะซื้อจะขายเป็นอันยุติลง

ด้วยเหตุนี้ นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมิได้ก่อให้เกิดให้ผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ขายโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายให้แก่ตน ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ก่อให้เกิดให้ผู้ขายมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ซื้อชำระราคาสินค้าให้แก่ตนได้อีกเช่นเดียวกัน นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดที่มีเงื่อนไขเงื่อนไขเวลามาประวิงการโอนกรรมสิทธิ์ เพราะความตกลงข้อตกลงขายเสร็จเด็ดขาดยังไม่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยจะมีได้บัญญัติความหมายของสัญญาจะซื้อจะขายไว้ และกล่าวถึงไว้เพียงในมาตรา 456 วรรคสอง ซึ่งเป็นเรื่องของหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับคดี แต่ถึงกระนั้น สัญญาจะซื้อจะขายก็เป็นสัญญาไม่มีชื่อชนิดหนึ่งที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง แยกออกจากสัญญาซื้อขายซึ่งเป็นเอกเทศสัญญา ทั้งยังเกิดขึ้นได้กับทรัพย์สินทุกชนิดที่อาจซื้อขายกันได้ ไม่จำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่ระบุไว้ในมาตรา 456 วรรคสองเท่านั้น

2. ณ วันที่ผู้ขายนำสินค้ามาส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อตามรายละเอียดที่ระบุไว้ในคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบ นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในวันดังกล่าวมีลักษณะเป็น สัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด

อย่างไรก็ดี มีข้อน่าพิจารณาอีกประการหนึ่ง เกี่ยวกับสภาพแห่งทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งหนี้ที่ซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ที่อาจจะเป็น “ทรัพย์สินในอนาคต” คือ ตัวสินค้าอาจจะยังไม่เกิดขึ้น หรือแม้จะเกิดขึ้นแล้ว แต่ก็อาจจะยังไม่ได้กำหนดเลือกให้กลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งก็ได้ วัตถุแห่งหนี้ที่อยู่ในสภาพดังกล่าวมิได้มีผลให้ลักษณะแห่งนิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ดังที่ผู้เขียนได้ศึกษามาและให้ความเห็นไว้ข้างต้นเปลี่ยนแปลงไป เพราะตราบท่าที่ทรัพย์สินที่ซื้อขายยังไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้ว แต่ยังไม่ได้กลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ก็ไม่มีทางที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายจะโอนไปยังผู้ซื้อได้ ในกรณีที่ทรัพย์สินในสภาพดังกล่าวเป็นวัตถุแห่งหนี้ในสัญญาจะซื้อจะขาย ย่อมไม่มีข้อสงสัยแต่ประการใด เพราะหนี้ของสัญญาจะซื้อจะขายมิใช่การโอนไปยังกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขาย แต่เป็นหนี้กระทำการด้วยการมาตกลงทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดในอนาคต แต่หากทรัพย์สินในอนาคต หรือทรัพย์สินที่ยังมิใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ในสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด การดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้และไม่เป็นการขัดต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 453 แต่อย่างใด เพราะคำว่า “โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินของตน” เป็นคำที่ใช้อธิบายวัตถุประสงค์ของสัญญาซื้อขาย ซึ่งเป็นข้อพิจารณาในชั้นก่อให้เกิดสัญญาเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น การซื้อขายเสร็จเด็ดขาดจึงไม่จำเป็นต้องมีตัวทรัพย์สินที่ซื้อขายอยู่ ณ ขั้นตอนเกิดสัญญาแต่จะต้องมีวัตถุประสงค์อันเป็นเรื่อง

ภายในจิตใจของกลุ่มสัญญาที่จะการ โอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าให้แก่กันในขณะตกลงทำสัญญา แม้การ โอนกรรมสิทธิ์จริงๆ จะเกิดขึ้นในภายหลัง เพราะมีเงื่อนไข เงื่อนไขประวิงไม่ให้กรรมสิทธิ์โอนไป หรือเพราะโดยสภาพแห่งทรัพย์สินที่ซื้อขายเป็นทรัพย์สินในอนาคต หรือยังไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ทำให้กรรมสิทธิ์ในสินค้ายังไม่อาจโอนเปลี่ยนมือไปยังผู้ซื้อได้ทันที ก็ตาม

สำหรับสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สัญญาตามนิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยหลักแล้วย่อมเป็นไปตามข้อกำหนดการซื้อขายซึ่งถือเป็นข้อสัญญามาตรฐานของนิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่านิติสัมพันธ์นั้นจะอยู่ในชั้นของสัญญาจะซื้อจะขาย หรือสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด อันเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา¹⁶ แต่หากข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าไม่ได้กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาในเรื่องใดไว้ ก็ต้องบังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าสัญญาจะซื้อจะขายมีลักษณะอย่างไรกล่าวไว้แต่เพียงหลักฐานในการฟ้องร้องดังปรากฏในมาตรา 456 วรรคสอง ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น กรณีเช่นนี้จึงต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 อันเป็นบทบัญญัติที่วาง “หลักทั่วไป” ทั้ง 6 ลักษณะ ตั้งแต่มาตรา 1 ถึง มาตรา 193 นั้น กล่าวคือ หากในการทำสัญญาใดเกี่ยวข้องจะต้องใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 แล้ว ก็อาจนำมาใช้ได้ ทั้งนี้ ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยสัญญา ดังบัญญัติไว้ในลักษณะ 2 ของบรรพ 2 โดยถือหลักว่า หากเกี่ยวข้องเรื่องสัญญา ต้องถือว่าบทบัญญัติว่าด้วยสัญญาเป็นกฎหมายเฉพาะหรือกฎหมายพิเศษ ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 เป็นหลักทั่วไป ฉะนั้น หากในเรื่องเดียวกันมีบัญญัติไว้ในบรรพ 2 ว่าด้วยสัญญาเป็นประการใดแล้ว ต้องบังคับตามนั้นก่อน แต่กรณีใดที่ไม่มีบัญญัติไว้เป็นพิเศษในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ว่าด้วยสัญญา ก็ย่อมนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 มาใช้ได้¹⁷

เนื่องจากสัญญาจะซื้อจะขายมีหนี้ให้คู่สัญญาต้องมาทำนิติกรรมซื้อขายเสร็จเด็ดขาด ดังนี้ หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา คือ ไม่ยอมมาแสดงเจตนาทำสัญญา โดยทั่วไปนั้น คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอาจเลือกที่จะฟ้องร้องบังคับให้ทำสัญญาโดยอาศัยบทบัญญัติในบรรพ 2 ผลแห่งนี้ มาตรา 213 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรืออาจบอกเลิกสัญญาและเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายก็ได้ แต่สำหรับการจะซื้อจะขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า นั้น หากคู่สัญญาฝ่ายผู้ซื้อซึ่งข้อกำหนดการซื้อขายกำหนดให้มีหน้าที่ปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญา

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151 การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ.

¹⁷ อนุวัติ ใจสมุทร. (2514). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย สัญญา (มาตรา 354 ถึง มาตรา 394). หน้า 2-3.

จะซื้อจะขายก่อนด้วยการส่งคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบไปยังผู้จะขาย ไม่ดำเนินการดังกล่าวภายในระยะเวลาที่ข้อกำหนดการซื้อขายกำหนดไว้ ข้อกำหนดการซื้อขายให้ถือว่า สัญญาจะซื้อจะขายเป็นอันเลิกกัน ดังนี้ เมื่อผู้ซื้อและผู้ขายยอมรับข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าวก็หมายความว่าผู้จะขายได้สละสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้ตามสัญญาจะซื้อจะขายด้วยการฟ้องร้องขอให้ศาลใช้คำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของลูกหนี้ (ผู้จะซื้อ) แล้ว การบังคับชำระหนี้ของผู้จะขายจึงทำได้เพียงวิธีเดียวคือ เรียกร้องค่าเสียหาย

นอกจากนี้ เมื่อสัญญาจะซื้อจะขายเป็นสัญญา คือ เป็นนิติกรรมสองฝ่าย จึงต้องมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับสัญญา คือ

(ก) คู่สัญญา

ต้องมีสองฝ่าย คือฝ่ายผู้จะซื้อและฝ่ายผู้จะขาย ซึ่งตามหลักทั่วไปคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายก็จะต้องมีความสามารถในการใช้สิทธิตามกฎหมาย ทั้งอาจมีความเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่จะขายโดยตรง เช่นเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือแม้ยังมิได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ก็สามารถทำสัญญาจะซื้อจะขายได้ หากคาดหมายว่าจะได้ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์มาในอนาคต

(ข) วัตถุประสงค์

คือ การที่คู่สัญญาจะมาแสดงเจตนาทำสัญญากันอีกฉบับหนึ่งในอนาคต เพื่อให้เกิดผลสุดท้ายที่มุ่งหมายจากสัญญฉบับหลัง

(ค) เจตนา

ต้องเกิดจากกระบวนการในการก่อเจตนาเช่นเดียวกับสัญญาทั่วๆ ไป กล่าวคือเริ่มตั้งแต่มีมูลเหตุชักจูงใจและแสดงเจตนาตามที่ได้ตัดสินใจไว้

(ง) แบบ

ในกฎหมายไทยไม่ได้มีบทบังคับเรื่องแบบไว้โดยเฉพาะสำหรับสัญญาจะซื้อจะขาย ดังนั้น สัญญาจะซื้อจะขายจึงสามารถทำโดยวิธีการใดก็ได้ แม้แต่ด้วยวาจาก็เป็นสัญญาจะซื้อจะขายที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น ส่วนที่ว่าจะสามารถฟ้องร้องบังคับตามสัญญานั้นได้หรือไม่ เป็นเรื่องที่จะได้พิจารณาต่อไป¹⁸

อนึ่ง สำหรับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า โดยเฉพาะสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ที่ผู้เขียนศึกษาอยู่นี้ เป็นสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์พิเศษที่กำหนดไว้ในมาตรา 456 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น การจะซื้อจะขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ดังกล่าวจึงไม่ตกอยู่ใต้บังคับของมาตรา 456 วรรคสอง เรื่องหลักฐานในการฟ้องร้อง แต่ถึงกระนั้น การซื้อขาย

¹⁸ จำปี โสตถิพันธุ์ ก เล่มเดิม, หน้า 85.

สินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยก็เป็นการซื้อขายที่มีหลักฐานแห่งสัญญาในรูปคำสั่งซื้อคำสั่งขายอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกต้องตรงกัน ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ให้การยอมรับพยานอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว แต่เนื่องจากอยู่นอกขอบเขตของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงไม่ขอกล่าวลงไปรายละเอียด

ดังนั้น เมื่อสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งมอบและรับมอบสินค้ามีลักษณะทางกฎหมายเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย เป็นสัญญาไม่มีชื่อชนิดหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิทธิหน้าที่ตลอดจนผลบังคับทางกฎหมายจึงต้องบังคับใช้เป็นลำดับก่อนหลังดังต่อไปนี้

(1) หากเรื่องใดข้อกำหนดการซื้อขาย (Contract Specification) ซึ่งถือเป็นข้อสัญญามาตรฐานของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้ากำหนดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง ก็ต้องบังคับตามข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าว ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา อาทิ กำหนดเวลาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องมาทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด (ภายในเวลา 17.00 น. ของวันทำการที่ 3 ของเดือนที่ครบกำหนดส่งมอบ)

อย่างไรก็ดี หากข้อกำหนดการซื้อขายกำหนดไว้เป็นการแตกต่างจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเรื่องที่ต่างนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเช่นนี้แล้ว ข้อกำหนดการซื้อขายดังกล่าวก็จะมีผลบังคับ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่าการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าจะมีอำนาจโดยทั่วไปในการออกประกาศใดๆ เพื่อให้การเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่กำหนดไว้ในมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ก็ตาม แต่ประกาศของคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าจะต้องไม่เป็นการขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายในลำดับศักดิ์ที่สูงกว่า หมายรวมถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีศักดิ์ของกฎหมายเทียบเท่าพระราชบัญญัติ ดังนั้น คณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าจะมีอำนาจประกาศให้มีผลเป็นการขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 บัญญัติให้อำนาจในการออกประกาศเช่นนั้นไว้โดยแจ้งชัดเท่านั้น ดังนี้เมื่อไม่ปรากฏบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 ในทำนองดังกล่าว หากคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าออกข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าซึ่งถือเป็นข้อสัญญามาตรฐานของการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อกำหนดการซื้อขายในเรื่องนั้นๆ ก็จะมีผลบังคับใช้ไม่

(2) หากเรื่องใดข้อกำหนดการซื้อขาย (Contract Specification) ไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงก็ต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ ทั้งจากบทบัญญัติในบรรพ 2 ลักษณะสัญญา และบรรพ 1 หลักทั่วไป

อนึ่ง ด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า (Contract Specification) เป็นข้อสัญญามาตรฐานที่มีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป ตามนิยามศัพท์ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2542 กล่าวคือ เป็นสัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ริโภค และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ ตามนิยามศัพท์ในกฎหมายฉบับดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าสำหรับกรณีดังกล่าวอาจจะเป็นสัญญาสำเร็จรูปที่จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับดังกล่าวอีกด้วย ผลคือ หากข้อความในข้อสัญญาทำให้ผู้ประกอบการการค้าหรือวิชาชีพได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และการได้เปรียบนั้นเป็นการได้เปรียบที่เกินสมควรเช่นนี้ สัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าดังกล่าวก็จะมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรม และพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 วรรคหนึ่งของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2542 และแม้ว่าข้อสัญญาดังกล่าวจะถูกกำหนดขึ้นโดยบุคคลที่สาม นั่นคือ ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยโดยคณะกรรมการตลาด อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 78 (1) ของพรบ การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า กำหนดขึ้นก็ตาม ทั้งนี้ เพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม นี้ สามารถใช้กับนิติกรรมที่เข้าข่าย (มาตรา 4 ถึง 8 ของกฎหมายฉบับดังกล่าว) โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นนิติกรรมสัญญาตามกฎหมายเอกชนหรือนิติกรรมสัญญาตามกฎหมายมหาชน

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่สัญญามีกฎหมายเฉพาะกำกับดูแลอยู่แล้ว เช่น สัญญาประกันภัย สัญญาเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สัญญาซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น ต้องมาอยู่ในขอบเขตการตรวจสอบด้านความเป็นธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ (พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2542) ด้วยนั้น อาจอธิบายได้ว่า มิใช่กรณีที่กฎหมายบัญญัติซ้ำซ้อนกัน แต่เป็นการตรวจสอบต่างระบบกัน กฎหมายเฉพาะนั้นอาจจะมิได้มุ่งที่จะตรวจสอบในด้านความเป็นธรรมระหว่างคู่สัญญาเหมือนดังความมุ่งหมายของพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายเฉพาะอันเป็นการตรวจสอบในเชิงป้องกัน กล่าวคือ มีการตรวจสอบแนะนำ หรือให้ความเห็นชอบกับร่างสัญญาก่อนที่จะนำไปใช้ในการประกอบธุรกิจการค้า ส่วนพระราชบัญญัตินี้เป็นการตรวจสอบในเชิงแก้ไขเยียวยาเพื่อปรับลดความไม่เป็นธรรมในสัญญาที่ทำกันไว้แล้ว อย่างไรก็ดี ในกรณีที่มีข้อพิพาทตามสัญญาดังกล่าวมาให้ศาลตรวจสอบตามพระราชบัญญัตินี้ ศาลอาจต้องคำนึงถึงลักษณะ

พิเศษของสัญญาชนิดนั้นๆ ด้วย เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของศาลไม่ขัดหรือแย้งกับเจตนารมณ์ของกฎหมายเฉพาะ¹⁹

4.2 ปัญหาทางกฎหมายของการระบุทรัพย์สินเฉพาะลงในสินค้าที่ซื้อขายล่วงหน้า

ด้วยลักษณะเฉพาะของการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ที่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายจะไม่อาจทราบได้ทันทีในขณะเกิดสัญญาว่าคู่สัญญาของอีกฝ่ายคือใคร กล่าวคือ แม้คำสั่งขายหรือซื้อที่ส่งเข้าสู่ตลาดจะถูกจับคู่เกิดเป็นข้อตกลงหรือสถานะคงค้างแล้วก็ตาม แต่กว่าที่ผู้ขายและผู้ซื้อจะทราบว่าคู่สัญญาของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นใครก็ต่อเมื่อผ่านวันซื้อขายสุดท้ายและสำนักหักบัญชีได้จับคู่ข้อตกลงหรือสถานะคงค้างอีกครั้งหนึ่ง และแม้จะมีช่วงเวลาของเวลานับตั้งแต่คำสั่งซื้อและขายถูกจับคู่เกิดเป็นข้อตกลงหรือสถานะคงค้าง จนถึงเดือนส่งมอบซึ่งเป็นกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ตามสัญญาจะซื้อจะขายด้วยการมาตกลงทำสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดในอีก 3 เดือน หรือ 6 เดือน หรือ 12 เดือน ข้างหน้าแล้วกรณี นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวก็มีลักษณะทางกฎหมายเป็นเพียงสัญญาจะซื้อจะขายมีหนี้กระทำการด้วยการมาทำความตกลงซื้อขายเสร็จเด็ดขาดเป็นหนี้แห่งสัญญา มิใช่หนี้ส่งมอบทรัพย์สินด้วยการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขาย ดังนั้นในช่วงเวลาดังกล่าว จึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่ในระหว่างนี้จะต้องมีการกำหนดเลือกตัวสินค้าเพื่อจะทำการส่งมอบ หรือทำให้สินค้าที่จะซื้อขายกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

อย่างไรก็ดี เมื่อถึงเวลาที่ข้อตกลงคงค้างถูกจับคู่อีกครั้งและผู้ซื้อได้ทำคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบมายังผู้ขาย จนเกิดเป็นสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาดแล้ว แต่ทราบได้ทีสินค้านั้นตามชนิดประเภทและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในสัญญาซื้อขายยังไม่มีตัวตนเกิดขึ้น หรือแม้เกิดขึ้นแล้วแต่ผู้ขายยังไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือแม้ตัวทรัพย์สินจะเกิดขึ้นแล้วและผู้ขายเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แล้ว แต่สินค้านั้นยังไม่ได้กำหนดเลือก นับ ชั่ง ตวง เพื่อทำการส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ โดยเรียกสินค้าในลักษณะดังกล่าวว่า “ทรัพย์สินที่ยังไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง” กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายก็ยังไม่โอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้ออยู่ตรงนั้น และถึงแม้ว่า ประเทศไทยจะยึดถือทฤษฎีสัญญาเดี่ยวเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งโดยผลของทฤษฎีดังกล่าวจะทำให้ การซื้อขายก่อให้เกิดทั้งผลทางหนี้และผลทางทรัพย์สิน ผลคือ เกิดสิทธิเรียกร้องในอันที่จะเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญา และกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ซื้อขายจะโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อในทันทีที่ตกลงทำสัญญา สำหรับการโอนกรรมสิทธิ์นี้จะไม่คำนึงเลยว่าจะมีการส่งมอบสินค้าหรือชำระราคาสินค้ากันแล้วหรือไม่ ดังปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁹ ไพโรจน์ อารักขา. (2543). *ครบเครื่องเรื่องคุ้มครองผู้บริโภค*. หน้า 19.

มาตรา 458²⁰ ก็ตาม แต่ผลทางทรัพย์สินดังกล่าวก่อให้เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ ทรัพย์สินที่ซื้อขายมีสภาพเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งอยู่ในเวลาที่ตกลงซื้อขายนั้น²¹ และคู่สัญญามิได้ตกลงให้มีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขเวลามาประวิงการโอนกรรมสิทธิ์ดังกล่าวไว้²² สำหรับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ นั้น มีเหตุที่ประวิงมิให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อในทันทีที่ตกลงทำสัญญาซื้อขายหลายเหตุแตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดการซื้อขายของสินค้าแต่ละชนิดจะกำหนดไว้ ซึ่งผู้เขียนขอออกไปอธิบายในหัวข้อถัดไป

ในชั้นนี้จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ตราบไคที่ทรัพย์สินที่ซื้อขายยังไม่ได้กลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายก็จะยังไม่โอนไปยังผู้ซื้ออยู่ตราบนั้น โดยไม่ต้องพิจารณาเรื่องเงื่อนไขเงื่อนไขเวลาแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาลักษณะการซื้อขายล่วงหน้าแล้วพบว่าโดยสภาพส่วนใหญ่วัตถุประสงค์แห่งสัญญาอาจเป็นทรัพย์สินในอนาคตที่ผู้ขายจะต้องทำขึ้นหรือปลูกขึ้น หรือเป็นทรัพย์สินที่กำหนดไว้เพียงชนิดประเภท ยังไม่ได้นับ ชั่ง ตวง เพื่อแบ่งตัวทรัพย์สิน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดว่า ต่อเมื่อมีการกระทำเช่นใดแล้วจึงจะถือว่าทรัพย์สินที่ซื้อขายกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

นอกจากนี้ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ให้นิยามคำว่า “ทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง” ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้มีการกล่าวถึงใน 2 มาตรา คือ

มาตรา 195 วรรคสอง ที่ว่า

“ถ้าลูกหนี้ได้กระทำการอันตนพึงต้องทำเพื่อส่งมอบทรัพย์สินนั้นทุกประการแล้วก็ดี หรือถ้าลูกหนี้ได้เลือกกำหนดทรัพย์สินที่จะส่งมอบแล้วด้วยความยินยอมของเจ้าหนี้ก็ดี ท่านว่าทรัพย์สินนั้นจึงเป็นวัตถุประสงค์แห่งหนี้จำเดิมแต่เวลานั้นไป”

อนึ่ง คำว่า “ลูกหนี้” ในที่นี้หมายถึง ลูกหนี้ในหนี้ส่งมอบทรัพย์สิน (โอนกรรมสิทธิ์) ซึ่งหมายถึงผู้ขายตามสัญญาซื้อขาย ส่วนคำว่า “เจ้าหนี้” หมายถึง ผู้ซื้อ นั่นเอง

²⁰ มาตรา 458 บัญญัติว่า “กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายนั้น ย่อมโอนไปยังผู้ซื้อตั้งแต่วันที่ผู้ขายได้ทำสัญญาซื้อขายกัน.”

²¹ มาตรา 460 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในการซื้อขายทรัพย์สินซึ่งมิได้กำหนดลงไว้แน่นอนนั้น ท่านว่ากรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปจนกว่าจะได้หมาย หรือ นับ ชั่ง ตวง วัด หรือคัดเลือก หรือทำโดยวิธีอื่นเพื่อให้แบ่งตัวทรัพย์สินนั้นออกเป็นแน่นอนแล้ว.”

²² มาตรา 459 บัญญัติว่า “ถ้าสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขเวลาบังคับไว้ ท่านว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปจนกว่าการจะได้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือถึงกำหนดเงื่อนไขนั้น.”

มาตรา 460 วรรคแรก ที่ว่า

“ในการซื้อขายทรัพย์สินซึ่งมิได้กำหนดลงไว้แน่นอนนั้น ท่านว่ากรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปจนกว่าจะได้หมายหรือนับ ชั่ง ตวง วัด หรือ คัดเลือก หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเกี่ยวแก่ทรัพย์สิน เพื่อให้รู้กำหนดราคาทรัพย์สินนั้นแน่นอน ท่านว่า กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าการหรือสิ่งนั้นได้ทำแล้ว”

มีข้อสังเกตว่า ในการซื้อขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่งถ้าผู้ขายยังจะต้องนับ ชั่ง ตวง วัด หรือทำการอย่างอื่น หรือส่วนหนึ่งส่วนใดอันเกี่ยวแก่ทรัพย์สินนั้นแน่นอนว่า กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าผู้ขายจะได้กระทำเช่นนั้นแล้ว บทบัญญัติในมาตรา 460 วรรคแรกนี้ มิได้กำหนดตัวคู่สัญญาผู้มีหน้าที่ในการ นับ ชั่ง ตวงฯ เองไว้อย่างเช่นกรณีมาตรา 195 วรรคสอง แต่เมื่อพิจารณาทั้งมาตรา 195 วรรคสอง และมาตรา 460 ประกอบกันแล้ว หน้าที่ในการ นับ ชั่ง ตวง ย่อมตกเป็นของผู้ขายเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา 195 วรรคสอง

จากบทบัญญัติทั้งสองข้างต้น ผู้เขียนขอสรุปวิธีการที่จะทำให้ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งได้ดังนี้

- (1) มีการหมาย หรือ นับ ชั่ง ตวง วัด หรือคัดเลือกตัวทรัพย์สินโดยผู้ขาย เพื่อ
 - (1.1) บังคับทรัพย์สินให้เป็นที่แน่นอน และ/หรือ
 - (1.2) กำหนดราคาทรัพย์สินให้แน่นอน
- (2) ผู้ขายได้กระทำการทั้งปวงเพื่อส่งมอบทรัพย์สิน
- (3) ผู้ขายได้เลือกกำหนดทรัพย์สินที่จะส่งมอบด้วยความยินยอมของผู้ซื้อ

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ผู้มีหน้าที่กำหนดเลือกตัวทรัพย์สินดังกล่าวอาจมิใช่ผู้ขายแต่เป็นผู้ซื้อ หรือบุคคลภายนอกก็ได้ ขึ้นอยู่กับเจตนาของคู่สัญญาที่จะตกลงกันตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา เพราะบทบัญญัติแห่งการทำให้ทรัพย์สินกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งทั้งสองนี้ มิใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด คู่สัญญาจึงสามารถตกลงให้ต่างออกไปจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายได้²³

อนึ่ง แม้ในเดือนส่งมอบที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดไว้จะมีกระบวนการต่างๆ มากมายที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ สร้างขึ้นเพื่อป้องกันการบิดพลิ้วของคู่สัญญา แต่ก็มิได้ระบุให้ชัดเจนว่า การกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งจะต้องทำด้วยวิธีการใด ในปัจจุบันจึงยังไม่อาจทราบได้ว่าจุดหรือขั้นตอนใดที่ทำให้ทรัพย์สินนั้นกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง หรือทรัพย์สินเฉพาะสิ่งของ

²³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151 “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ.”

สินค้าที่ซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ต้องมีสภาพ ลักษณะอย่างไร ทั้งนี้ การที่จะเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งหรือไม่นั้น ทำให้เกิดผลแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไปที่ไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งหลายประการ อาทิ การโอนไปซึ่งกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยในทรัพย์สินที่ซื้อขาย เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีปัญหาคือต้องวิเคราะห์ในสองประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. ใครจะเป็นผู้เลือกหรือกำหนดตัวสินค้าให้กลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง และ 2. วิธีการที่จะทำให้สินค้ากลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

ประเด็นที่ 1. ใครจะเป็นผู้เลือกหรือกำหนดตัวสินค้าให้กลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

เนื่องจากคุณภาพและน้ำหนักของสินค้าที่ซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า เป็นสาระสำคัญของสัญญา ดังนั้น หนึ่งในวิธีการทำให้สินค้ากลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งและเป็นวัตถุแห่งหนี้ในสัญญาซื้อขายนั้น นอกจากจะต้องมีการนับ ชั่ง ตวง วัด เพื่อให้ได้สินค้าที่มีน้ำหนักตามกำหนดแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพสินค้า เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายอีกด้วย ซึ่งบุคคลที่มีหน้าที่ดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ผู้ตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักสินค้าตามข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์

สินค้า	ผู้ตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักสินค้า	คู่สัญญาผู้กำหนดเลือกผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้า
ข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ (FOB)	ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่ได้รับการรับรองจากตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า	ผู้ซื้อ

จะเห็นได้ว่าผู้กำหนดเลือกตัวทรัพย์สินในชั้นของการคัดกรองคุณภาพและชั่งตวงวัดน้ำหนักของสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ ตามข้อกำหนดการซื้อขายนั้น ไม่ใช่ผู้ขาย ดังเช่นที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ แต่เป็นบุคคลภายนอกซึ่งได้รับการรับรองจากตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ซึ่งเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้ในตอนต้น ซึ่งกำหนดให้บุคคลภายนอกมาทำหน้าที่ดังกล่าว น่าจะเป็นการดีและเหมาะสม เพราะบุคคลภายนอกนี้จะต้องรับการคัดกรองคุณสมบัติจากตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ซึ่งถือเป็นหน่วยงานกลางในการซื้อขายนี้ และผู้กำหนดเลือกก็คือผู้ซื้อ เพื่อที่จะได้มีการตรวจสอบให้ได้น้ำหนักและคุณภาพสินค้าตรงตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายซึ่งถือเป็นสาระสำคัญของการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า นั่นเอง

ประเด็นที่ 2. วิธีการที่จะทำให้สินค้ากลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

เนื่องจากสินค้าแต่ละชนิดที่ซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ มีลักษณะของสินค้า ตลอดจนรูปแบบการส่งมอบรับมอบแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อกำหนดการซื้อขายของสินค้าแต่ละชนิดจะกำหนดไว้ ดังนั้น วิธีการที่จะทำให้สินค้ากลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งจึงแตกต่างกันไป แต่เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมีวิธีการส่งมอบรับมอบดังนี้

ลักษณะสินค้าที่จะส่งมอบ

ผู้ขายส่งมอบสินค้าให้แก่คลังสินค้าแบบเทกอง จากนั้นคลังสินค้าจะทำการบรรจุสินค้าลงในกระสอบป่านใหม่สำหรับการส่งมอบแบบ FOB หรือเทกองสำหรับการส่งมอบในประเทศ

รูปแบบการส่งมอบรับมอบ

ผู้ซื้อที่มีสิทธิเลือกที่จะรับมอบสินค้า ดังนี้

1. ส่งมอบตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) หรือ
2. ส่งมอบในประเทศ ณ คลังสินค้าที่ตลาดรับรอง

จากวิธีการที่จะทำให้ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้ในตอนต้น ประกอบกับเงื่อนไข วิธีการส่งมอบ การบรรจุสินค้าที่ข้อกำหนดการซื้อขายกำหนดไว้ จะเห็นได้ว่า การกำหนดเลือกตัวทรัพย์สินสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ จะต้องผ่านขั้นตอนที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ก. รูปแบบสินค้าที่จะทำการส่งมอบ

ก.1 กรณีผู้ซื้อเลือกรับมอบแบบ FOB: จะต้องมีการบรรจุสินค้าลงบรรจุภัณฑ์ (กระสอบป่านใหม่) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก ผู้ขายนำสินค้ามาส่งมอบ ณ คลังสินค้าที่ขึ้นทะเบียนไว้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ และผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดเลือก โดยวิธีการเทกอง จากนั้น ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่ผู้ซื้อเลือก ทำการตรวจสอบคุณภาพ และน้ำหนักสินค้า หากสินค้ามีคุณภาพ และน้ำหนักเป็นไปตามที่กำหนดให้ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าออกไปรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าให้แก่ผู้ขาย (ตรวจสอบคุณภาพขาเข้า)

หากสินค้าไม่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพขาเข้า ผู้ขายจะต้องนำสินค้ามาส่งให้แก่ผู้ซื้อใหม่

ขั้นตอนที่สอง นำสินค้าจัดเก็บเข้าคลังสินค้า

ขั้นตอนที่สาม เมื่อถึงกำหนดเวลาส่งมอบสินค้า คลังสินค้าจะนำสินค้าออกจากคลังสินค้า และทำการบรรจุสินค้าลงในบรรจุภัณฑ์ตามที่ข้อกำหนดการซื้อขายกำหนด พร้อมติดราหว่างนี้ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้า (คนเดียวกับที่ตรวจสอบคุณภาพขาเข้า) จะทำการตรวจสอบ

คุณภาพ และน้ำหนักสินค้า (ตรวจสอบคุณภาพขาออก) หากสินค้ามีคุณภาพ และน้ำหนักเป็นไปตามที่กำหนด ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าจะออกไปรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าให้แก่ผู้ขาย

อย่างไรก็ดี หากสินค้าไม่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพขาออก คลังสินค้าจะต้องรับผิดชอบจัดหาสินค้ามาส่งให้แก่ผู้ซื้อใหม่

ก.2 กรณีผู้ซื้อเลือกรับมอบในประเทศ: ไม่ต้องมีการบรรจุสินค้าลงบรรจุภัณฑ์เป็นการส่งมอบโดยวิธีการเทกอง

ขั้นตอนแรก ผู้ขายนำสินค้ามาส่งมอบ ณ คลังสินค้าที่ขึ้นทะเบียนไว้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ และผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดเลือก โดยวิธีการเทกอง จากนั้น ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่ผู้ซื้อเลือก ทำการตรวจสอบคุณภาพ และน้ำหนักสินค้า หากสินค้ามีคุณภาพ และน้ำหนักเป็นไปตามที่กำหนดให้ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าออกไปรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าให้แก่ผู้ขาย (ตรวจสอบคุณภาพขาเข้า)

หากสินค้าไม่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพขาเข้า ผู้ขายจะต้องนำสินค้ามาส่งให้แก่ผู้ซื้อใหม่

ขั้นตอนที่สอง นำสินค้าจัดเก็บเข้าคลังสินค้า

ขั้นตอนที่สาม เมื่อถึงกำหนดเวลาส่งมอบสินค้า คลังสินค้าจะนำสินค้าออกจากคลังสินค้า และระหว่างส่งมอบสินค้าลงรถบรรทุกแบบยกเทที่ผู้ซื้อเตรียมมา ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้า (คนเดียวกับที่ตรวจสอบคุณภาพขาเข้า) จะทำการตรวจสอบคุณภาพ และน้ำหนักสินค้า (ตรวจสอบคุณภาพขาออก) หากสินค้ามีคุณภาพ และน้ำหนักเป็นไปตามที่กำหนด ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าจะออกไปรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าให้แก่ผู้ขาย

อย่างไรก็ดี หากสินค้าไม่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพขาออก คลังสินค้าจะต้องรับผิดชอบจัดหาสินค้ามาส่งให้แก่ผู้ซื้อใหม่

เนื่องจากข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ กำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าและน้ำหนักสินค้า 2 ครั้งคือ ครั้งที่หนึ่ง เมื่อผู้ขายนำสินค้ามาส่งมอบ ณ คลังสินค้า ก่อนจัดเก็บสินค้าเข้าคลังสินค้า (หรือที่เรียกว่า ตรวจสอบคุณภาพขาเข้า) และอีกครั้งเมื่อนำสินค้าออกจากคลังสินค้าเพื่อเตรียมส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ (หรือที่เรียกว่า ตรวจสอบคุณภาพขาออก) ดังนั้น ต่อเมื่อสินค้าผ่านการตรวจสอบคุณภาพขาออกและผู้ขายได้รับใบรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าขาออกแล้วเท่านั้น สินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบตามเงื่อนไข FOB จึงจะกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบคุณภาพสินค้าตามที่กำหนดไว้ในประกาศตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบคุณภาพสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) ประกาศ ณ วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 ซึ่ง

ออกตามความในข้อ 25 แห่งข้อกำหนดการซื้อขายข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบตามเงื่อนไข FOB แล้วพบว่า ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าที่ผู้ซื้อแต่งตั้งจะทำการตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักสินค้า หากสินค้ามีคุณภาพและน้ำหนักตรงตามที่กำหนด สินค้าก็ถูกจัดเก็บเข้าคลังสินค้าและผู้ตรวจสอบคุณภาพจะออกไปแสดงผลวิเคราะห์คุณภาพสินค้าและใบแสดงการตรวจสอบน้ำหนักสินค้าให้แก่ผู้ขาย²⁴ อย่างไรก็ตาม ใบแสดงผลดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะทำให้สินค้าของผู้ขายกลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ที่เป็นเช่นนี้เพราะข้อกำหนดการซื้อขายบังคับให้ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักสินค้าขาออกอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งต่อเมื่อสินค้าผ่านการตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักขาออกนี้ก่อน ถึงจะทำให้สินค้านี้กลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง นั่นเอง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าออกไปรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าขาออกให้แก่ผู้ขายนั้น หมายความว่า สินค้าได้ถูกนับ ชั่ง ตวง วัด เพื่อป้องกันตัวทรัพย์สิน และกำหนดราคาทรัพย์สินให้แน่นอน พร้อมทั้งจะส่งมอบสินค้านี้ให้แก่ผู้ซื้อแล้ว ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า สินค้าที่ซื้อขายได้กลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งทันทีที่ผู้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าออกไปรับรองคุณภาพและน้ำหนักสินค้าขาออกให้แก่ผู้ขาย

4.3 ปัญหาการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงในทรัพย์สินที่ซื้อขายล่วงหน้า

ข้อกำหนดการซื้อขาย (“Contract Specification”) สำหรับการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า มีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไปตามประเภทสินค้า ในขณะเดียวกัน ข้อกำหนดการซื้อขายบางฉบับก็มิได้กำหนดเวลาแห่งการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงในสินค้าที่ซื้อขายเอาไว้ หรือบางฉบับกำหนดไว้ก็อาจจะมีข้อแตกต่างกันไป แต่สำหรับ ข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ (FOB) ดังที่ปรากฏอยู่ในข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ว่าด้วยข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) พ.ศ. 2554 ลงวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2554 ได้กำหนดเงื่อนไขแห่งการโอนความเสี่ยงในสินค้าที่ซื้อขายไว้ในข้อ 28 ดังนี้

²⁴ ข้อ 2.2.2.1 แห่งประกาศตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบคุณภาพสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) ลง. 19 พฤษภาคม 2554.

“ข้อ 28 ภาระและความเสี่ยงของสินค้า

28.1 ความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือเสียหายของสินค้าให้ตกเป็นของผู้ซื้อทันทีเมื่อ

28.1.1 สินค้าข้ามพินกราบเรือ ในกรณีของการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FOB

28.1.2 คลังสินค้าได้นำสินค้าที่ได้มาตรฐานตามข้อบังคับนี้ ส่งมอบในรถบรรทุกที่ผู้ซื้อจัดเตรียมมาเพื่อรับมอบสินค้า ณ คลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนดในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบเรียบร้อยแล้ว ในกรณีของการส่งมอบและรับมอบสินค้า ณ คลังสินค้าที่ผู้ซื้อกำหนด

28.2 ในกรณีที่สินค้าเกิดสูญหายหรือเสียหายในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของคลังสินค้าก่อนการส่งมอบตามที่คุณซื้อระบุในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบ กรณีเงื่อนไข FOB หรือ ส่งมอบในรถบรรทุกแบบยกเทที่คุณซื้อจัดเตรียมมารับสินค้า ณ คลังสินค้าที่คุณซื้อระบุในคำบอกกล่าวรายละเอียดการส่งมอบ แล้วเสร็จ ให้ผู้ขายเป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับการชดเชยในความสูญหายหรือเสียหายดังกล่าว”

แต่อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่า ข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ไม่ได้กล่าวถึงเงื่อนไขหรือเงื่อนไขแห่งการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่คุณซื้อเอาไว้

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า หลักกฎหมายเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงของประเทศไทยใช้หลักความเสี่ยงโอนพร้อมกรรมสิทธิ์ (Res Perit Domino) ดังนี้ ความเสี่ยงจึงโอนตกติดไปกับกรรมสิทธิ์เสมอ และเมื่อระบบการโอนกรรมสิทธิ์ที่ไทยยึดถือคือ ระบบสัญญาเดี่ยว (Solo Concensu) ผลที่ได้คือ ทันทีที่คุณสัญญาตกลงทำการซื้อขายเสร็จสิ้น กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่คุณซื้อมโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อทันทีที่ทำสัญญา เมื่อกรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อ ความเสี่ยงก็ย่อมโอนไปยังผู้ซื้อด้วยตามหลักกฎหมายที่ไทยยึดถือข้างต้น ทั้งนี้ ไม่คำนึงว่าจะได้มีการส่งมอบสินค้าที่คุณซื้อมหรือชำระราคาสินค้าให้แก่กันแล้วหรือไม่

อย่างไรก็ดี ระบบสัญญาเดี่ยวที่ส่งผลให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่คุณซื้อมโอนไปพร้อมกับการทำสัญญาซื้อขายนั้นมีข้อยกเว้น ดังนี้

(1) โดยสภาพของสินค้าที่ตกลงซื้อขายหรือวัตถุแห่งสัญญาที่ยังไม่ได้เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อก่อน

(2) โดยหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา ที่คู่สัญญาตกลงให้มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขมาประวิงการโอนกรรมสิทธิ์ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 459 ถ้าสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขบังคับไว้ ท่านว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปจนกว่าการจะได้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือถึงกำหนดเวลานั้น

ดังนั้น หากคู่สัญญาตกลงกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาในการโอนกรรมสิทธิ์ประวิงไม่ให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อทันทีที่ตกลงทำสัญญาเช่นนี้แล้ว ไม่เพียงแต่กรรมสิทธิ์ที่ถูกต้องประวิงมิให้โอนไปยังผู้ซื้อ แต่รวมถึงความเสี่ยงภัยที่ถูกต้องประวิงมิให้โอนไปยังผู้ซื้อด้วย โดยที่คู่สัญญาไม่จำเป็นต้องตกลงในเรื่องดังกล่าวเลย เพราะกรณีนี้เป็นไปโดยอัตโนมัติโดยผลของกฎหมายที่ระบบกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยึดถือดังที่กล่าวมาข้างต้นนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ ภายใต้งบับของหลักกฎหมายไทยที่ความเสี่ยงภัยตกติดไปกับกรรมสิทธิ์ ผู้เขียนจึงเห็นว่า สามารถใช้โอกาสนี้ในการกำหนดเวลาแห่งการโอนความเสี่ยงภัยให้สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะและสภาพการส่งมอบรับมอบสินค้าในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ด้วยการกำหนดเงื่อนไขเวลาแห่งการโอนกรรมสิทธิ์ นั่นเอง แต่การจะกำหนดเงื่อนไขเวลาแห่งการโอนกรรมสิทธิ์ไว้เช่นใดที่จะเป็นการเหมาะสมและเป็นธรรมกับคู่สัญญาทุกฝ่าย และภายใต้อำนาจกฎหมายที่ถูกต้องนั้น เป็นปัญหาที่จำเป็นจะต้องได้รับการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ดังนี้

ก่อนที่พิจารณากำหนดเงื่อนไขเวลาในการโอนกรรมสิทธิ์ จำเป็นจะต้องได้ข้อยุติในเบื้องต้นก่อนว่า สินค้าที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงซื้อขายกันนั้นได้กลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้ว ทั้งนี้ตามวิธีการที่กล่าวมาในหัวข้อก่อน นั่นคือ ผ่านการชั่งน้ำหนัก และตรวจสอบคุณภาพ จนกระทั่งมาถึงการออกใบรองคุณภาพและน้ำหนักของสินค้า (ครั้งสุดท้าย) และเมื่อสินค้ากลายเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งแล้ว หากไม่มีเงื่อนไขเงื่อนไขเวลาประวิงการโอนกรรมสิทธิ์ก็จะทำให้กรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อทันที แม้ผู้ซื้อจะยังไม่ได้รับมอบสินค้าดังกล่าว เพราะการส่งมอบกับการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยตามกฎหมายไทยเป็นคนละเรื่องกัน

อย่างไรก็ดี เพื่อให้การซื้อขายสินค้าเกษตรในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ เกิดประสิทธิผลและสอดคล้องกับปกติประเพณีการค้าการส่งมอบสินค้าแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การนำหลักการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยเมื่อมีการ “ส่งมอบ (ทางกายภาพ)” ตามที่ประเทศเยอรมนียึดถือมากำหนดเป็นเงื่อนไขเวลาเพื่อประวิงการโอนกรรมสิทธิ์และความเสี่ยงภัยของสินค้าที่ซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ โดยกำหนดไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ซึ่งอีกสถานะหนึ่งถือเป็นข้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้ามาตรฐานสำหรับสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ เช่นนี้น่าจะเป็นการเหมาะสมและเป็นการดีมากกว่า เพราะเมื่อผู้ขายได้ส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายและผู้ซื้อได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นแล้ว ผู้ซื้อย่อมมีอำนาจควบคุมทรัพย์สิน และสามารถให้ความระมัดระวังในการรักษาทรัพย์สินนั้นได้ ดังนั้น ภาระและประโยชน์จึงควรจะไปยังผู้ซื้อไม่เช่นนั้นแล้วผู้ซื้อจะให้ความระมัดระวังน้อยมากในการรักษาทรัพย์สินที่ตนครอบครองอยู่ด้วยเหตุว่า ขณะนั้นทรัพย์สินดังกล่าวยังไม่ใช้กรรมสิทธิ์ของตน

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้เขียนจึงเสนอให้คงเงื่อนไขการโอนความเสี่ยงภัยในสินค้าที่ซื้อขายตามที่ข้อกำหนดการซื้อขายได้กำหนดไว้ในข้อ 28 ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น พร้อมกันนี้ขอเสนอให้เพิ่มเติมเรื่องเงื่อนไขในการโอนกรรมสิทธิ์สินค้าที่ซื้อขาย จากเดิมที่ไม่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ขอเสนอให้เพิ่มเติมเรื่องเงื่อนไขในการโอนกรรมสิทธิ์สินค้าที่ซื้อขาย

สินค้า	ข้อกำหนดการซื้อขาย	กรรมสิทธิ์โอนไปเมื่อ	ความเสี่ยงภัยโอนไปเมื่อ
ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ (FOB)	ปัจจุบัน	ไม่ได้กำหนดไว้	— สินค้าข้ามพ้นกราบเรือ (กรณีส่งมอบ FOB) — คลังสินค้าได้นำสินค้าส่งมอบในรถบรรทุกที่ผู้ซื้อจัดเตรียมมาเพื่อรับมอบสินค้า ณ คลังสินค้า (กรณีส่งมอบในประเทศ)
	แก้ไขปรับปรุง	— สินค้าข้ามพ้นกราบเรือ (กรณีส่งมอบ FOB) — คลังสินค้าได้นำสินค้าส่งมอบในรถบรรทุกที่ผู้ซื้อจัดเตรียมมาเพื่อรับมอบสินค้า ณ คลังสินค้า (กรณีส่งมอบในประเทศ)	คงเดิม

4.4 ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของคลังสินค้าที่จะมาเป็นคลังสินค้านำร่องในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย

ด้วยลักษณะการส่งมอบรับมอบสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) ที่มีความแตกต่างไปจากสินค้าชนิดอื่น กล่าวคือนอกจากจะมีการตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักสินค้าโดยผู้ตรวจสอบที่ขึ้นทะเบียนไว้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ถึง 2 ครั้ง นั่นคือ การตรวจสอบคุณภาพสินค้าขาเข้า เมื่อผู้ขายนำสินค้ามาส่งมอบ ณ คลังสินค้านำร่อง ก่อนนำสินค้าที่มีคุณภาพและน้ำหนักตรงตามที่กำหนดเข้าจัดเก็บในคลังสินค้านำร่องครั้งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งคือ การตรวจสอบคุณภาพสินค้าขาออก เมื่อนำสินค้าออกจากคลังก่อนดำเนินการส่งมอบ คือในระหว่างกระบวนการบรรจุสินค้าลงบรรจุภัณฑ์

กระสอบป่านใหม่ สำหรับการส่งมอบไปต่างประเทศ (FOB) และในระหว่างเทลิ้นค้าลงรถบรรทุก สำหรับการส่งมอบในประเทศแล้ว ความพิเศษอีกอย่างหนึ่งของข้อกำหนดการซื้อขายสินค้าข้าวขาว 5 เปรอร์เซ็นต์ แบบ FOB คือ การกำหนดให้มีคลังสินค้ารับรอง²⁵ ขึ้นมาทำหน้าที่เป็นคนกลางระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายในการจัดเก็บสินค้า รักษาคุณภาพสินค้าในระหว่างจัดเก็บ และบรรจุภัณฑ์สินค้าให้เป็นไปตามเงื่อนไขการส่งมอบรับมอบสินค้าที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดการซื้อขาย

ทั้งนี้ หน้าที่ของคลังสินค้ารับรองปรากฏอยู่ในข้อ 5 ของประกาศตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนคลังสินค้าเป็นคลังสินค้ารับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2554 ดังนี้

“ข้อ 5 คลังสินค้ารับรองมีหน้าที่ในการดำเนินการส่งมอบและรับมอบสินค้าในตลาดตามข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า โดยในการดำเนินการดังกล่าวคลังสินค้ารับรองมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

5.1 ดำเนินการรับสินค้าจากผู้ขายในตลาดตามที่ผู้ขายได้แจ้งความจำนงค์นำสินค้าเข้าจัดเก็บในคลังสินค้า โดยจะแจ้งล่วงหน้าภายในกำหนดระยะเวลาดังต่อไปนี้

5.1.1 ภายในห้า (5) วันทำการก่อนวันที่เรือจะเข้าเทียบท่าตามที่อยู่ที่กำหนดลงในคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบสินค้า (Delivery Instruction) ในกรณีที่ผู้ซื้อกำหนดให้ส่งมอบสินค้าตามเงื่อนไข FOB

5.1.2 ภายในห้า (5) วันทำการก่อนวันแรกของช่วงเวลาที่กำหนดในการรับมอบสินค้าตามที่อยู่ที่กำหนดลงในคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบสินค้า (Delivery Instruction) ในกรณีที่ผู้ซื้อกำหนดให้ส่งมอบสินค้า ณ คลังสินค้า

5.2 ดำเนินการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักรให้แก่ผู้ซื้อในตลาด หรือส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อในตลาดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าตามที่อยู่ที่กำหนดลงในคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบสินค้า (Delivery Instruction)

²⁵ ข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าว่าด้วย ข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปรอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) พ.ศ. 2554 ข้อ 6 ““คลังสินค้า” หมายความว่า คลังสินค้าที่ตลาดประกาศขึ้นทะเบียนรับรอง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ตลาดกำหนดให้เป็นคลังสินค้าที่สามารถดำเนินการในการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามข้อบังคับนี้ได้.”

5.3 รับผิดชอบคุณภาพและน้ำหนักของสินค้านับตั้งแต่คลังสินค้ารับรองออกไปรับสินค้าให้กับผู้ขายในตลาด จนถึงวันที่ได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อในตลาดแล้วเสร็จตามกระบวนการส่งมอบและรับมอบสินค้า ตามข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า

5.4 จัดให้มีการทำประกันภัยสำหรับสินค้าที่จัดเก็บ โดยการทำประกันภัยสินค้านั้นต้องครอบคลุมความเสี่ยงต่อความเสียหายของสินค้าในทุกกรณี (All Risk) ตามเงื่อนไขของบริษัทประกันภัย และต้องระบุผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยตามที่ตลาดกำหนด หรือในกรณีที่ไม้อาจทำประกันภัยสินค้านี้ดังกล่าวได้ คลังสินค้ารับรองจะรับผิดชอบต่อความสูญหาย หรือเสียหายของสินค้านั้นในทุกกรณี ตามที่ปรากฏในหนังสือรับประกันความเสียหายของสินค้าที่คลังสินค้ารับรองได้ยื่นต่อตลาด ตามแบบที่ตลาดกำหนด

5.5 จัดเตรียมตัวอย่างข้าว (Type Sample) ให้กับตลาดตามที่ตลาดกำหนด”

ทั้งนี้ คลังสินค้าที่ขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้ารับรองกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ จะได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าบริการคลังสินค้า ปัจจุบันอยู่ที่ 1,180 บาท ต่อเมตริกตัน²⁶ โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะถูกบวกเข้ากับราคาสินค้าที่ซื้อขาย โดยผู้ขายจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายจำนวนดังกล่าว ทั้งนี้ เมื่อผู้ซื้อชำระราคาสินค้า จะมีการหักค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าบริการคลังสินค้าออกจากค่าสินค้าแล้วนำมาชำระให้แก่คลังสินค้า ส่วนที่เหลือจะเป็นค่าสินค้าที่ผู้ขายได้รับไป ดังนี้ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ที่สามารถกำหนดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับคลังสินค้าในขณะนี้ก็คือ คลังสินค้ารับรองนั่นเอง ดังนั้น หากคลังสินค้ารับรองกำหนดค่าใช้จ่ายไว้สูง ผลคือราคาซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ก็จะบวกด้วยค่าใช้จ่ายที่สูง ทำให้ราคาที่ซื้อขายสูงตามขึ้นไปด้วย ซึ่งราคาที่ซื้อขายถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะดึงดูดให้นักลงทุนหรือผู้ประกอบการที่ต้องการสินค้าที่ซื้อขายจริงๆ เข้ามา “ซื้อขาย” ในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะเป็นธรรมดาที่สินค้าชนิดเดียวกันคุณภาพเท่าเทียมกันแต่ราคาถูกกว่าย่อมจูงใจให้ซื้อสินค้าชนิดนั้นๆ จากแหล่งที่ถูกกว่า ขณะเดียวกันถ้าราคาสินค้าราคาสูงผู้สนใจเข้ามาซื้อ ก็จะน้อยตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อกำหนดการซื้อขายจะกำหนดให้ผู้ขายเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าบริการคลังสินค้า แต่หากผู้ขายมีค่าใช้จ่ายสูงนั้นหมายความว่ากำไรของผู้ขายก็จะลดลงตามไปด้วย เหตุนี้จึงอาจจะไม่สร้างแรงจูงใจให้ผู้ขายมาขายล่วงหน้าผ่านตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ซึ่งก็ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ เป็นลำดับต่อมาอีกเช่นกัน

²⁶ ตารางอัตราค่าใช้จ่าย ส่วนเพิ่ม และส่วนลดค่าใช้จ่ายสำหรับการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข FREE ON BOARD (FOB) ส่วนที่ 1 ลงวันที่ 28 เมษายน 2554.

อนึ่ง เมื่อพิจารณาตามหลักกลไกตลาดแล้ว หากมีผู้ประกอบการทำนองเดียวกันหลายราย ย่อมก่อให้เกิดการแข่งขันทางราคา ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ อันจะเป็นผลดีต่อผู้บริโภค และด้วยหลักการทำนองเดียวกันนี้ หากคลังสินค้ารับรองในตลาดมีมากมายเท่าไร ก็จะมีการแข่งขันด้านราคาค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับคลังสินค้ามากขึ้นเท่านั้น ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าบริการคลังสินค้าลดลง ราคาซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ก็จะลดลงตามไปด้วยนั่นเอง

แต่อย่างไรก็ดี มิใช่จะเป็นการง่ายที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการคลังสินค้าทุกรายเข้าเป็นคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ได้ ทั้งนี้เพราะ เมื่อเข้าสู่วันซื้อขายสุดท้าย ผู้ขายรายใดที่ยังคงถือครองซื้อตกลงถึงวันดังกล่าวมีหน้าที่ที่จะต้องทำการส่งมอบสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ให้แก่ผู้ซื้อในปริมาณขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 250 เมตริกตัน²⁷ ดังนี้ หากผู้ขายไม่ได้เป็นเกษตรกร หรือผู้ส่งออก ผู้ขายรายนั้นก็อาจจะประสบปัญหาด้านการจัดหาสินค้าที่จะนำมาส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ ยังผลให้เกิดการบิดพลิ้วสัญญาซึ่งเป็นสิ่งที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า ไม่ประสงค์ให้เกิดขึ้นได้ในที่สุด ด้วยเหตุนี้ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า จึงได้จัดให้มีคนกลางที่มีศักยภาพและความสามารถมากพอที่จะจัดหาสินค้าให้แก่ผู้ขายเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อได้ทันกำหนดเวลา ตลอดทั้งสินค้านี้จะต้องเป็นสินค้าที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า กำหนด และมีปริมาณ (น้ำหนัก) ครบถ้วนตามที่ผู้ซื้อกำหนด ที่เรียกว่า “คลังสินค้ารับรอง” ซึ่งมีหน้าที่หลักๆ ดังนี้

1. จัดเก็บสินค้าในคลังสินค้า และรับผิดชอบคุณภาพและน้ำหนักของสินค้าให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด จนกว่าจะส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ

2. บรรจุภัณฑ์สินค้าและดำเนินการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักรให้แก่ผู้ซื้อ หรือเทกองสินค้าลงรถบรรทุกเพื่อส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อสำหรับการรับมอบในราชอาณาจักร

ด้วยเหตุที่คลังสินค้ารับรองอาจจะเป็นทางเลือกหนึ่งให้แก่ผู้ขายที่ไม่สามารถจัดหาสินค้าเพื่อทำการส่งมอบตามเงื่อนไขที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า กำหนด ได้ใช้คลังสินค้ารับรองแห่งนี้เป็นช่องทางที่จะจัดหาสินค้าเพื่อทำการส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อ หรือแม้คลังสินค้ารับรองจะไม่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าวเนื่องจากผู้ขายสามารถจัดหาสินค้ามาส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อได้ก็ตาม แต่ตลอด

²⁷ ข้อบังคับคณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าว่าด้วย ข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า ข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ประเภทการส่งมอบและรับมอบสินค้าตามเงื่อนไข Free On Board (FOB) พ.ศ. 2554 ข้อ 6 “หน่วยการส่งมอบ” หมายความว่า หน่วยที่ใช้ในการส่งมอบและรับมอบสินค้า โดยหนึ่ง (1) หน่วยการส่งมอบมีจำนวนเท่ากับห้า (5) หน่วยการซื้อขาย หรือเท่ากับปริมาณสินค้าสองแสนห้าหมื่น (250,000) กิโลกรัม หรือสองร้อยห้าสิบ (250) เมตริกตัน.”

ระยะเวลาที่นำสินค้าเข้าจัดเก็บในคลังสินค้ารับรองเพื่อรอการส่งมอบรับมอบนั้น สภาพของคลังสินค้าเองจะต้องเอื้อต่อการรักษาคุณภาพสินค้าให้คงเดิมดังเช่นที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพขาเข้าด้วย เพราะหากสินค้าคุณภาพลดต่ำลงและไม่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพขาออก คลังสินค้ารับรองจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแทนผู้ขาย ขณะเดียวกันก็ต้องจัดหาสินค้ามาส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อให้ทันตามกำหนดเวลาที่ผู้ซื้อให้ไว้ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ศักยภาพของคลังสินค้าทั้งด้านมาตรฐานของคลังในอันที่จะรักษา พัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้ตามเกณฑ์ที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด และความสามารถในการจัดหาสินค้าจำนวนมากตามขนาดของหน่วยการส่งมอบที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดไว้ที่ไม่ต่ำกว่า 250 เมตริกตัน เป็นข้อนำพิจารณาที่สำคัญและนำมาซึ่งการกำหนดคุณสมบัติของคลังสินค้าที่จะมาขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ดังนั้น จึงไม่เป็นการง่ายที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการคลังสินค้าทุกรายเข้าเป็นคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ด้วยเหตุผลเพียงเพื่อให้เกิดการแข่งขันด้านค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องค่าบริการคลังสินค้าเพียงประการเดียว

เนื่องจากคลังสินค้ารับรองที่ขึ้นทะเบียนไว้กับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสถานที่จัดเก็บ รักษา ปรับปรุงคุณภาพสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ของผู้ขายเพื่อบำเหน็จทางการค้าระหว่างรอการส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อดังเช่นการประกอบกิจการคลังสินค้าทั่วไปเท่านั้น แต่คลังสินค้ารับรองยังมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการส่งออกสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ออกไปนอกราชอาณาจักรให้แก่ผู้ซื้อแทนผู้ขายด้วย ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนพบว่า สินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซ็นต์ ถูกกำหนดให้เป็น “สินค้ามาตรฐาน” ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 ดังนั้น ผู้ที่จะทำการค้าสินค้ามาตรฐานดังกล่าวได้ยังจะต้องจดทะเบียนเป็นผู้ทำการค้าขาออก ตามความในมาตรา 4 (2) ของพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำหรับนิติบุคคลผู้ทำการค้าสินค้ามาตรฐานข้าวขาวที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มีทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว ไม่ต่ำกว่า 1,000,000 บาท
2. เป็นสมาชิกสมาคมการค้าที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการส่งเสริมการค้าสินค้ามาตรฐานชนิดที่ขอจดทะเบียน

อย่างไรก็ดี ความข้างต้นไม่ใช่บังคับกับรัฐวิสาหกิจ และสหกรณ์

นอกจากนี้ กิจการคลังสินค้าถือเป็นหนึ่งในกิจการค้าขายอันกระทบถึงความปลอดภัยหรือผาสุกแห่งสาธารณชน ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515 ซึ่งผู้ที่จะประกอบกิจการคลังสินค้าจะต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการคลังสินค้าจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ทั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์ได้อาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว ออกประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การกำหนดเงื่อนไขควบคุมกิจการ

คลังสินค้า พ.ศ. 2535 ฉบับลงวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2535 กำหนดหลักเกณฑ์การประกอบกิจการคลังสินค้าที่สำคัญไว้ ดังนี้

1. จดทะเบียนเป็นบริษัท มีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 5,000,000 บาท
2. คลังสินค้าต้องมีสภาพทางกายภาพตามที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ดี ความข้างต้นไม่ใช่บังคับกับองค์การของรัฐบาล และสหกรณ์ที่ประกอบกิจการคลังสินค้า

สำหรับคุณสมบัติของคลังสินค้านับรองที่กำหนดไว้ในประกาศตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนคลังสินค้าเป็นคลังสินค้านับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2554 เป็นดังนี้

“ข้อ 2 คุณสมบัติของนิติบุคคลที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้านับรอง

2.1 เป็นนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อย (100) ล้านบาท และมีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการค้าข้าวทั้งในและนอกราชอาณาจักร

2.2 เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย

2.3 เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการคลังสินค้าหรือไซโลที่จะใช้เป็นสถานที่จัดเก็บสินค้าตามข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า

2.4 เป็นผู้ที่มีประวัติในการส่งออกข้าวไปจำหน่ายนอกราชอาณาจักรซึ่งได้รับการรับรองจากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยว่ามีปริมาณการส่งออกข้าวดังกล่าวอยู่ในสิบห้า (15) อันดับแรกของประเทศไทยต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้า (5) ปีจนถึงวันที่ได้ยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนตามประกาศนี้ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นจากตลาดเป็นรายกรณีไป

2.5 ไม่อยู่ระหว่างการถูกดำเนินคดีจากทางราชการอันเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการคลังสินค้าหรือการส่งออกสินค้าของผู้ขออนุญาตทั้งในและนอกราชอาณาจักรหรือถูกฟ้องร้องเป็นคดีล้มละลายในระหว่างระยะเวลาที่ได้ร้องขอขึ้นทะเบียนตามประกาศนี้”

ทั้งนี้ เมื่อแยกพิจารณาคุณสมบัติของคลังสินค้าที่จะมาขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้านับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ รายข้อเป็นดังนี้

คุณสมบัติข้อ 2.1 คือ การกำหนดทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบาท และนิติบุคคลดังกล่าวจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการค้าข้าวทั้งในและนอกราชอาณาจักร

ผู้เขียนเห็นว่า ทุนจดทะเบียนที่กำหนดไว้ดังกล่าวอาจจะมากเกินไป หากเทียบกับสัดส่วนมูลค่าสินค้าขั้นต่ำ 250 เมตริกตัน ที่คลังสินค้าจะต้องดูแลรักษา ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลไว้นั้นน่าจะเป็นการเหมาะสมแล้ว เพราะโดยหลักกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท นิติบุคคลเป็นเพียงบุคคลสมมติทางกฎหมายกระทำการใดๆ ผ่านผู้แทนนิติบุคคลและภายใต้ขอบ

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น ดังนี้ หากนิติบุคคลใดไม่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการค้าข้าวทั้งในและนอกราชอาณาจักรก็ย่อมไม่อาจประกอบกิจการคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ซึ่งมีหน้าที่พิเศษนอกเหนือจากคลังสินค้าทั่วไปในอันที่จะต้องทำการส่งออกสินค้าได้แทนผู้ขายได้

คุณสมบัติข้อ 2.2 คือ เป็นสมาชิกของสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย

ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดคุณสมบัติไว้เช่นนี้ย่อมเป็นการช่วยตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ในการถ่วงดุลผู้ประกอบการคลังสินค้าที่ประสงค์จะเข้ามาเป็นคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ได้ระดับหนึ่ง เพราะการที่ผู้ประกอบการรายใดจะเข้าเป็นสมาชิกสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยได้ก็จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และข้อบังคับที่สมาคมกำหนดด้วยเช่นกัน

คุณสมบัติข้อ 2.3 คือ เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการคลังสินค้าหรือไซโลที่จะใช้เป็นสถานที่จัดเก็บสินค้า

ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดคุณสมบัติไว้เช่นนี้เหมาะสมแล้ว เพราะหากผู้ที่ประสงค์จะประกอบกิจการคลังสินค้าแต่ไม่มีคลังสินค้าไม่ว่าจะเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองหรือเช่าผู้อื่นมาดำเนินการ โดยสภาพก็อาจจะประกอบกิจการคลังสินค้าได้อย่างไม่มีข้อสงสัย

คุณสมบัติข้อ 2.4 คือ เป็นผู้มิประวัติในการส่งออกข้าวไปจำหน่ายนอกราชอาณาจักรซึ่งได้รับการรับรองจากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยว่ามีปริมาณการส่งออกข้าวดังกล่าวอยู่ใน 15 อันดับแรกของประเทศไทย ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี

ผู้เขียนเห็นว่า คุณสมบัติที่กำหนดไว้ในข้อ 2.4 เป็นคุณสมบัติที่จะเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการคลังสินค้าขนาดกลางจนถึงขนาดเล็กที่จะเข้ามาเป็นคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ทั้งนี้ เมื่อผู้เขียนได้สอบถามไปยังผู้ร่างคุณสมบัติดังกล่าวก็ได้รับคำอธิบายว่า การกำหนดคุณสมบัติเช่นนี้ก็เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ซื้อที่เป็นผู้ส่งออกหรือลูกค้าต่างประเทศเป็นสำคัญ เพราะจำนวนหน่วยการส่งมอบในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดไว้อย่างต่ำที่ 250 เมตริกตันนั้น ถือเป็นปริมาณการส่งออกขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ยังเป็นที่ทราบกันดีว่าการส่งออกสินค้าเกษตรออกไปนอกราชอาณาจักรนั้น นอกจากสินค้าที่ส่งออกจะต้องมีคุณสมบัติตามที่คู่สัญญาตกลงกันแล้ว สินค้ายังจะต้องได้มาตรฐานสินค้าตามเงื่อนไขที่กระทรวงพาณิชย์กำหนดอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ หากตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ใช้คุณสมบัติของคลังสินค้ารับรองว่า จะต้องเป็นผู้มิประวัติในการส่งออกข้าวไปจำหน่ายนอกราชอาณาจักรซึ่งได้รับการรับรองจากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยว่ามีปริมาณการส่งออกข้าวอยู่ใน 15 อันดับแรกของประเทศไทย ก็จะเป็นการประกันได้ว่าสินค้าข้าวขาว 5 เปอร์เซนต์ที่คลังสินค้ารับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ เป็นผู้ดำเนินการส่งออกให้แก่ผู้ขายนั้นจะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนด

และมีจำนวนครบถ้วน ทั้งนี้ เพราะคลังสินค้ารับรองมีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาสินค้าให้แก่ผู้ขายเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อให้ทันเวลาโดยไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 5.2 ประกอบข้อ 7. แห่งประกาศตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนคลังสินค้าเป็นคลังสินค้ารับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2554²⁸

แต่อย่างไรก็ดี คุณสมบัติของคลังสินค้ารับรองที่ระบุไว้ในข้อ 2.4 ยังมีต่อไปอีกว่า คลังสินค้าที่จะขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้ารับรองนั้น นอกจากจะต้องเป็นผู้ส่งออกอยู่ใน 15 อันดับแรกแล้วยังจะต้องมีอันดับส่งออกใน 15 อันดับแรก ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี อีกด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นจากตลาดเป็นรายกรณีไป

ดังนั้น แม้คุณสมบัติข้อนี้จะดูเคร่งครัดโดยไม่มีเหตุจำเป็นมากนัก แต่ก็มีข้อยกเว้นดังที่ปรากฏในตอนท้าย ซึ่งสมเหตุสมผลแล้ว

คุณสมบัติข้อ 2.5 คือ ไม่อยู่ระหว่างการถูกดำเนินคดีจากทางราชการอันเกี่ยวข้องกับ การประกอบกิจการคลังสินค้าหรือการส่งออกสินค้าของผู้ขออนุญาตทั้งในและนอกราชอาณาจักร หรือถูกฟ้องร้องเป็นคดีล้มละลายในระหว่างระยะเวลาที่ได้ร้องขอขึ้นทะเบียน

ผู้เขียนเห็นว่า คุณสมบัติที่กำหนดไว้ในข้อ 2.5 เป็นคุณสมบัติที่เหมาะสม เพราะจะช่วยสร้างความมั่นใจในการใช้บริการคลังสินค้ารับรองให้กับผู้ซื้อและผู้ขาย ทั้งยังเป็นคุณสมบัติที่ผู้ประกอบการคลังสินค้าที่ประสงค์จะขอขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้ารับรองกับตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ จะต้องมียกเว้นหรือยกเว้นเป็นอย่างอื่นไม่ได้

อย่างไรก็ดี แม้ผู้เขียนจะเห็นว่าคุณสมบัติของการเป็นคลังสินค้ารับรองที่กำหนดไว้ข้าง ข้อจะเป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมแล้วก็ตาม แต่ก็เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นเมื่อองค์การคลังสินค้า ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่ตั้งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การคลังสินค้า พ.ศ. 2498 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ทำกิจการทั้งปวงเกี่ยวกับสินค้าเกษตร และสินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร และสินค้าอุปโภคบริโภค จะขอเข้ามาขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้ารับรอง

²⁸ ข้อ 5. คลังสินค้ารับรองมีหน้าที่ในการดำเนินการส่งมอบและรับมอบสินค้าในตลาดตามข้อกำหนด การซื้อขายล่วงหน้า โดยในการดำเนินการดังกล่าวคลังสินค้ารับรองมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ ...

5.2 ดำเนินการส่งสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักรให้แก่ผู้ซื้อในตลาด หรือส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ ในตลาดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้าตามที่คุณซื้อกำหนดลงในคำบอกกล่าวรายละเอียดของการส่งมอบสินค้า (Delivery Instruction)

ข้อ 7. คลังสินค้ารับรองจะปฏิเสธการปฏิบัติหน้าที่ตามประกาศนี้มิได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอม จากตลาดเป็นลายลักษณ์อักษร.

ในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ แต่ก็ติดขัดเรื่องคุณสมบัติที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ กำหนดไว้ เนื่องจาก องค์การคลังสินค้าไม่ได้เป็นนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบาท ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในข้อ 2.1 ตลอดจนไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในข้อ 2.2 ทำให้องค์การคลังสินค้ามีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนที่จะเข้ามาเป็นคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ประกอบกับคุณสมบัติข้อ 2.1 และ 2.2 ดังกล่าวไม่ได้เปิดช่องให้ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ใช้ดุลยพินิจยกเว้นดังเช่นข้อ 2.4 ส่งผลให้ในขณะนี้ ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ไม่อาจขึ้นทะเบียนองค์การคลังสินค้าให้เป็นคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ได้ ทั้งๆ ที่เมื่อพิจารณาศักยภาพขององค์การคลังสินค้าแล้ว องค์การคลังสินค้ามีศักยภาพและความพร้อมที่จะเป็นคลังสินค้ารับรองให้แก่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านสถานที่จัดเก็บสินค้า เครื่องมือในการปรับปรุงคุณภาพสินค้า แรงงาน ตลอดจนสินค้าที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอที่จะสามารถรองรับความต้องการของผู้ขาย

อีกเหตุผลที่สามารถสนับสนุนศักยภาพและความพร้อมขององค์การคลังสินค้าได้เป็นอย่างดีก็คือ การที่องค์การคลังสินค้าเป็นสถานที่จัดเก็บข้าวเปลือกในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2554/55 ของรัฐบาล อันจะทำให้ข้าวเปลือกจำนวนมากที่รัฐบาลรับจำนำเข้าสู่คลังสินค้าขององค์การคลังสินค้า

ดังนั้น เพื่อให้กฎเกณฑ์ของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ สามารถรองรับองค์การคลังสินค้าหรือแม้กระทั่งผู้ประกอบการคลังสินค้ารายอื่นที่มีศักยภาพที่จะเข้ามาเป็นคลังสินค้ารับรองในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าฯ ในขณะเดียวกันก็ต้องมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกสองฉบับได้แก่ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515 และพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นควรแก้ไขคุณสมบัติของคลังสินค้ารับรองที่กำหนดไว้ใน ข้อ 2 ของประกาศตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนคลังสินค้าเป็นคลังสินค้ารับรองของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ฉบับลงวันที่ 31 มีนาคม 2554 เสียใหม่เป็นดังนี้

“ข้อ 2 คุณสมบัติของนิติบุคคลที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นคลังสินค้ารับรอง

2.1 เป็นนิติบุคคลที่มีทุนจดทะเบียนไม่น้อยกว่า 5,000,000 บาท และต้องมีทุนจดทะเบียนส่วนที่ชำระแล้วไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท และมีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการค้าข้าวทั้งในและนอกราชอาณาจักร

2.2 ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ค้าสินค้ามาตรฐาน (ประเภทสินค้าข้าว) ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503

2.3 ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการคลังสินค้า ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58

2.4 เป็นผู้ที่มีประวัติในการส่งออกข้าวไปจำหน่ายนอกราชอาณาจักรซึ่งได้รับการรับรองจากสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทยว่ามีปริมาณการส่งออกข้าวดังกล่าวอยู่ในสิบห้า (15) อันดับแรกของประเทศไทย ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้า (5) ปี จนถึงวันที่ได้ยื่นคำร้องขอขึ้นทะเบียนตามประกาศนี้ ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับยกเว้นจากตลาดเป็นรายกรณีไป

2.5 ไม่อยู่ระหว่างการถูกดำเนินคดีจากทางราชการอันเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการคลังสินค้าหรือการส่งออกสินค้าของผู้ขออนุญาตทั้งในและนอกราชอาณาจักรหรือถูกฟ้องร้องเป็นคดีล้มละลายในระหว่างระยะเวลาที่ได้ร้องขอขึ้นทะเบียนตามประกาศนี้

ข้อ 2.1 ถึง 2.4 ไม่ให้ใช้บังคับกับองค์การคลังสินค้าและสหกรณ์ที่ประกอบกิจการคลังสินค้า”